

ΒΟΜΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ Α'. — ΑΡΙΘΜΟΣ 8

Ἀθήνα, Φλεβάρης 15 — 1919

Τὸ φύλλο λεπτὰ 40. Στὸ ἔξωτερικὸ μισὸ φράγκο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

- ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ : Τὸ Θέατρο (ποίημα).
 Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑ : Δύο μικρὰ εἰδήλλια.
 ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ : Τὸ χιούμορ τοῦ Παπαδιαμάντη.
 Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ : Πρόσεβεις ἀπ' τὴν Ἀλεξάνδρεια, Αἰμιλιανὸς Μονὴ Ἀλεξανδρέως..., Ἀπ' τὴς ἐννιά (ποιήματα).
 Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ : Ἀπ' ἐτὰ τραγούδια τοῦ Φελλάχου.
 Φ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ : «Διδάλογοι».
 ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ : Πεπερωμένα.
 ΧΡ. ΛΣΠΕΡΑ : Παστέλ.
 Γ. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗ : Μαγασμός (Σοννέτο).
 Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ : Γλωσσολογικά, Ὀχτάβες.
 Κ. ΦΑΔΤΑΪΤΣ : Ζωή (Διήγημα).
 ΣΠ. ΜΟΣΧΟΥ : Οἱ Ρωμαντικοὶ (Διήγημα).
 ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ : Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι ! (συνέχεια καὶ τέλος).
 Ν. ΣΑΝΓΟΡΙΝΙΟΥ : Τραγούδι.
 ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ : Μιὰ ἀπάντηση ποῦ ἴσως δὲ χρειάζεσθε.
 BAUDELAIRE : Ἀπὸ τὰ «Fleurs du Mal. (μετ. Δ. Παπανικολάου).
 ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ : (Πλάτων Ροδοκανάκης, Οἱ Ἐπιστημονικοὶ συγγραφεῖς», Edmond Adam, Μουσική).

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Δὲν ξέρω πῶς νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ... Μὰ ὁ δρόμος χθὲς τὸ βράδυ, Μέσ' τῆ σταχειὰ τῆ συννεφιά σὰ θέατρο εἶχε γίνη' Μόλις φαινόταν ἡ σκιηὴ στ' ἀνάρηο τὸ σκοτάδι, Καὶ σὰ σκιῆς φαινότανε μακρὰ μου οἱ θεατροῖνοι.

Τὰ σπήτια πέρα κι' οἱ αὐλὲς καὶ τὰ κλωνάρια ἀντάμα, Ἔλεγεσ κ' ἦταν σκηνηκὰ παληὰ καὶ ξεβαμμένα' Κ' ἐκεῖνοι ἐβγαῖναν κ' ἔπαιζαν τ' ἀλλόκοτό τους δράμα, Κι' ἄκουγες βόγκους κι' ἄκουγες καὶ γέλοια εὐτυχημένα.

Ἐγὼ δὲν ξέρω... Ἐβγαίνανε κι' ἐσμίγαν κ' ἐπαγαῖναν, Κ' ἦτανε μιὰ παράσταση καὶ θλιβερὴ κι' ὠραία' Κ' ἔβγαине —Θέ μου!— κ' ἡ νυχτιά, καθὼς ἐπαρασταῖναν, Ἐβγαине —Θέ μου!— κ' ἔρριχνε τὴ μαύρη τῆς αὐλαῖα.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΔΥΟ ΜΙΚΡΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ

1

«Ἡ φλόγα τῆς ζωῆς σου τρεμοσβύνει.
 Δόλια μητέρα, ἀλοίμονο, σὲ χάνω.
 Τὰ στήθια, ποῦ μ' ἐβύζαξαν μ' ἀγάπη,
 Ἄδικα μάχουμαι νὰν τὰ ζεστάνω.»

Κι' ἀπὸ τὴ θλιβερή, ἡ μητέρα, κλίνη :
 —«Μισεύει, ὦμέ, γιὰ πάντα ἀπὸ κοντά σου
 Ἐκεῖνη, ποῦ ἀπαλὰ σ' ἔλουζε, Ἐλένη,
 Κ' ἔπλεξε τὰ παρθενηκὰ μαλλιά σου.»

2

«Μίλα μου, Ἐλένη, Γαλανέ μου ἀνθέ, τρέμει ἡ καρδιά μου.
 Τρέμει: Σὲ χέρια ἄλλα θὰ βρῆς τὰ χάρδια, τὰ φιλιὰ μου ;»

Μ' ἀγκάλιαζε ἡ μητέρα μου καὶ μὲ γλυκοφιλοῦσε.
 Δάκρυζε' καὶ τὸ δάκρυ μου ζεστὸ κατακυλοῦσε.

Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Δὲ θέλω νὰ παραδεχθῶ πῶς μπορεῖ νὰ γείνη λογοτεχνικὸ ἔργο δυνατὸ, ἀξιο νὰ νικήσῃ τὸ χρόνο, χωρὶς μιὰν ἀχτίδα εὐτυχίας στὶς σελίδες του. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲ μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἀπόλυτο σκοτάδι. Ὁ συγγραφέας ποῦ μᾶς παρουσιάζεται αἰώνια συννεφιασμένος, βαρὺς καὶ πάντα κουμπωμένος εἶνε ἕνας ἀπαρνητῆς τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἔργο του γυμνὸ ἀπὸ φύτρα καὶ στείρο. Ἐνας «σκοτεινὸς θάλαμος» δὲ μπορεῖ ν' ἀποτυπώσῃ τὶς εἰκόνες τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ σκίση τὰ σκοτάδια του μιὰ ἢ καὶ περισσότερες ἀχτίδες.

Τὸ ἔργο τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη σπάνια εἶνε «σκοτεινὸς θάλαμος» καὶ σχεδὸν πάντα του εἶνε ἕνα τοπίο ἀνοιχτὸ στὸ φῶς ἢ ἕνα φτωχικό, μὰ καὶ φωτοπερίχυτο

δῶμα Ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, γεμάτο ἀπὸ τὴ δική του τὴν εὐτυχία, μιὰν εὐτυχία ποῦ ἀναδρῶζει ἀπὸ τὴ φιλοσοφικὴ ὀλιγάρκεια τοῦ λαϊκοῦ κόσμου. Στὸ διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη δὲ βρίσκονται ἔργα δαιμονικά, οὔτε πάθη ποῦ ὀρμητικὰ νὰ χτυπιῶνται. Τὸ κράτος τοῦ ζόφου, ποῦ βασιλεύει στὸ Ρούσικο διήγημα, δὲ φτάνει ν' ἀπλώσῃ τὶς φτεροῦγες του στὴν ἀγαθὴ καὶ χριστιανικὴ Σκιαθο, ἔπου οἱ ἄνθρωποι εἶτε ζοῦνε σύμφωνα μὲ τοὺς γόμους τῶν ἀγίων καὶ θεοφόρων πατέρων, εἶτε «πατοῦν ὀλίγον τὰς τεσσαρακοστάς» εἶνε πάντα οἱ ἰσορροπημένοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, χωρὶς ἐκφυλισμούς καὶ χωρὶς ψυχικὲς διαστροφές. Ὁ κ. Παλαμάς, σκιαγραφῶντας τὸν Παπαδιαμάντη, βρίσκει πῶς «ἐξακολουθεῖ νὰ συμπληρώνῃ τὴ βυζαντινὴ παράδοσι μὲ κάτι τι μονότροπο καὶ σχεδὸν ἀκίνητο, μὲ κάποια χάρι καὶ συγκρατημὸ καὶ ἀφέλεια καὶ σοβαρότητα, ποῦ δὲν τῆς

λείπει το χαμόγελο». Το χαμόγελο αυτό του συγγραφέα της «Φόνισσας» δεν απολείπει ούτε από τα πιο δραματικά και τα πιο ασκητικά έργα του. Ο Παπαδιαμάντης χαμογελά στη ζωή, στις κοσμικές χαρές, στη φύση που ξαναγεννιέται, της οποίας «τις μυστικές κρυφές φωνές» ακούει με παιδική λαχτάρα. Χαμογελά ακόμα και στον έρωτα...

Όμως και όταν δεν πλημμυρίζει από ευτυχία το έργο του, σπάνια είναι θλιβερό. Ζοφερό ποτέ. Το λιόχαρο άνθος του λόγου του τρέμει μέσα σ' έναν άερα γιομάτο χάρη και αβρότητα και στα πολύχρωμα φύλλα του μάταια θ' αναζητούσε κανείς τη γραμμή του πεσσιμισμού. Ο μεγάλος συγγραφέας της Έλληνικής γης είναι οπτιμιστής. Και ο οπτιμισμός του φανερώνεται σε όλα του τα διηγήματα. παίζει απάνω στη σκάλα της ψυχικής αγαλλίαση. Φανερώνεται σε φυσιολατρεία («Υπό την Βασιλικήν Δρύν») σε θρησκευτική προσήλωση («Το θαύμα της Καισαριανής») σε φιλότιμα («Όνειρο στο κύμα»), παίρνει χίλια δυο χρώματα, γίνεται χαρά μικρού παιδιού, γέλιο πλατύ λαϊκής μονάδας, χαμόγελο έρημητη που φιλοσοφεί, πάντ' αγαθό και καλοπροαίρετο, ποτέ ειρωνικό ή μοχθηρό

Ο Παπαδιαμάντης γελά με τα μικρά Σκιαθόπουλα της ακρογιαλιάς, με τους εργάτες του Ταρσανά, με τους ξεφαντωτές της ταβέρνας. Σκύβει ν' ακούσει τις παροιμίες που λέν οι γριούδες στη βρύση, άφουγκράζεται το νυχτερινό εϋθυμο τραγούδι του διαδάτη ή τη νοσταλγική μελωδία της μικρινής ασκομαντούρας. Χαίρεται τις χαρές του φτωχικού του μικρόκομου και δε μελαγχολεί παρά σπάνια, όταν άγαναχτη για μερικές κακίες των ανθρώπων, ή όταν σαν τον Έκκλησιαστή, άναμετράει τη ματαιότητα των επιγείων.

Τις περισσότερες φορές όμως ή ψυχή του είναι το άμεριμνο πουλάκι απάνω σ' ένα χαμόδεντρο της Σκιάθου.

* *

Η άφροντισιά αυτή του Παπαδιαμάντη γυρίζει πολλές φορές σε εϋθυμία. Ένα χιούμορ άβιαστο και άληθινό σπιθοβολάει σε πολλά του διηγήματα.

Ο Παπαδιαμάντης ξέρει να βάζει στο μεταξύ με άριστοτεχνική λεπτότητα ένα ζωντανό ανέκδοτο, μια παροιμία, ακόμα και ένα λογοπαίγνιο, και να κόβει τη μονοτονία της περιγραφής ή του διαλόγου με το σπίνισμα ενός έξυπνου άστείου. Σπάνια απαντάει κανείς τόση έναλλαγή του δραματικού με το εϋθυμο, όπως σε μερικές άφηγήσεις του, που βέβαια δεν είναι πλάσματα της φαντασίας του, μα άληθινές ιστορίες, βγαλμένες από την πολυτάραχη ζωή των ήρώων του.

* *

Και πολλές φορές ο Παπαδιαμάντης κλείνει τη διήγησή του μ' έναν έξυπνο λόγο που δεν είναι παρά ένα βαθύ φιλοσοφικό συμπέρασμα. Ένα τέτοιο ξαφνικό τέλος βρίσκουμε σε κάποιο παλιό του διήγημα. Τα «Χριστούγεννα του Τεμπέλη» είναι άθηναίικο χριστουγεννιάτικο έπεισόδιο, που δημοσιεύτηκε στην «Ακρόπολι» του 1896. Ο κ. Γ. Βώκος το ξαναδημοσίεψε στον «Καλλιτέχνη» με την παρατήρηση, ότι «υπό την χιουμοριστικήν του μορφήν κρύ-

πτει ένα μικρόν ανθρώπινον δράμα.» Το κύριο πρόσωπο είναι ένας τύπος τεμπέλης και μέθυσου οικογενειάρχη, που τον ζωγραφίζει με μοναδική τέχνη. Είναι παραμονή των Χριστουγέννων. Ο Παύλος ο Πισκολέτος «διωγμένος από την γυναίκα του, ύβρισμένος από την πενθεράν του, δαρμένος από την κουριάδα του, ξωρρισμένος από την κυρά Στρατινάν την σπιτονοικοκυράν του και φασκελωμένος από το μικρόν τριετή υιόν του» τριγυρίζει στους δρόμους της Αθήνας, και κυττάει να βρη τρόπο να οικονομήση χρήματα. Μ' αυτά θα μπορούσε τ' αγοράση το σχετικό γαλόπουλο και στέλνοντας το στην οικογένεια του να βρη έτσι έναν τρόπο ν' αγαπήση μαζί τους. Χρήματα δε βρίσκει, μια όμως σύμπτωση τότε βοηθάει στο σκοπό του. Ένας λουστράκος, βαστώντας ένα γαλόπουλο στολισμένο με κορδέλλες και κονκάρδα, γυρεύει τη διεύθυνση κάποιου σπιτιού. Ο Πισκολέτος δίνει τη διεύθυνση του δικού του και ο λουστράκος παραδίνει εκεί το γαλόπουλο λέγοντας πως «το στέλλει ο κύριος». Την άλλη μέρα, λίγο μετά το μεσημέρι, ο Πισκολέτος πηγαίνει δειλά στο σπίτι του να δη πως πήγε ή δουλειά, «να πάρη και αυτός κανένα μεζέν δια τον καλόν χρόνον». Ζυγώνει στην οξώπορτα κι' άφουγκράζεται. «Ηκούσθη από μέσα μουρμουρισμός, είτα φωνή μικρού παιδιού είπε: «Την υγεία σου μάτο-Πάλο τεμπελόκυλο, κακὲ πατέλα. Τόνε φάαμε το λάλο. Νά, πάλε και σὺ πέντε, κι' άλλα πέντε δέκα.» Ο καυμένος ο Πισκολέτος κουνάει θλιβερά το κεφάλι. «Έκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων ή άλήθεια.» Ο μικρός του γιός τότε μαθαίνει ότι ο τεμπέλης και ο κακός πατέρας δε βρίσκει έλεος ούτε στην οικογένειά του. Το μάθημα είναι σκληρό, αλλά και πολύ άποτελεσματικό. Φεύγει μουρμουρίζοντας χωρίς νάν το θέλη τη συμβουλή της σπιτονοικοκυράς του: «Δρόμο τώρα... δρόμο και δουλειά...»

* *

Το άβιαστο χιουμοριστικό πνεύμα του Παπαδιαμάντη φαίνεται περισσότερο στο διάλογο, που είναι στολισμένος τότε με μιάν άλαφριάν ειρωνία, τότε με κανέναν πλάγιο ξιφισμό, καμμιά φορά όμως και με κάποια φράση που θυμίζει Λουκιανό, από κείνες που είναι τόσο πρόχειρες στη λαϊκή κουβέντα. Να π.χ. ο Στέλιος ο «πανδρολόγος» που φέρνει στη νεαρή χήρα του νησιού, την Κρατήρα της Ανδρεώλας τις προτάσεις του γέρου πια καπετάν-Σάββα, που ζητάει νάν την παντρευτή όχι «δια σαρκικά πράγματα, αλλά για ένα στήριγμα, για ένα άποκοῦμι των γηρατειών». «— Έχει ευχαρίστηση, λέει, να σε κάμη μεγαλονοικοκυρά. Με τα φασόλια σου, με τα ρεβίθια σου...» Μα ή πονηρή και ζουμερή χήρα κόβει την κουβέντα του προξενητή και με λίγα λόγια, που είναι αντίχτυπος για την ηλικία του έρωτοχτυπημένου καρδοκύρη, λέει γελώντας:

«— Ω, έλο για φασόλια και για ρεβίθια μου παραγγέλνει... με θέλει ως φαίνεται για να βαστώ σαρακοστή έλο το χρόνο.»

(* Έχει συνέχεια)

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΑΥΤΟΙ ΕΙΝΕ ΟΙ ΚΝΘΡΩΠΟΙ!

(συνέχεια και τέλος)

Το μεσημέρι πήγε στο ίδιο μέρος του κήπου, και βρήκε την Άγγέλικα και την οδήγησε στο σπίτι του.

Δεν πήγαιναν μαζί, αυτός έβαδίζει μπρός, για να μη τον βλέπουνε να πηγαίνει με μια κακοντυμένη, κι αυτή πίσω σε άρκετη απόσταση. Κάθε τόσο γύριζε και κύταζε αν τον ακολουθούσε. Κι αυτή πήγαινε όπου αυτός.

Όταν έφτασε σπίτι του, άφησε την πόρτα άνοιχτή και Άγγέλικα μπήκε μέσα.

Για τη γρηά Φουσαρμόνικα δεν τον έμελλε. Της τόχε πει απ' την άλλη μέρα. Της είχε πει, ή άρχισε έτσι:

— Έλα να σου πω ένα νόστιμο! Χτές...

Η γρηά Φουσαρμόνικα, άμα τήκουσε, κάτι θέλησε να πει, άλλ' αυτός, πούχε θυμώσει γιατί της έδινε λόγο, τη διέκοψε:

— Και τί με μέλλει μένα τί θα πει ο κόσμος! Εγώ...

Σταμάτησε γιατί του φάνηκε πως δικαιολογούταν κέφευγε απ' ότι έπρεπε να κάνει.

— Έτσι θέλω! της είπε και τραβήχτηκε.

Και ή γρηά Φουσαρμόνικα τη δέχτηκε την Άγγέλικα μαζεμένη σε σκυλί πουφαγε ξύλο, γιατί γαύγιζε, κυτάζοντας την όμως, όχι με καλή ματιά. Αυτός το είδε.

— Άκου δώ, της είπε σύροντάς την κοντά στο παράθυρο, γιατή που βλέπεις, να στο πω πιο καλά, εγώ είχα χαλάσει άλλοτε, κόσμο! Θέλω να την περιποιήσαι! Άκου; Σάν και μένα!

* *

Την ήμέρα αυτή υπήρχε μεγάλη κίνηση στους δρόμους. Κόσμος έτρεχε πάνω, κάτω, μιλούσε, συζητούσε, και χίλιες φήμες γυρίζανε.

Έκουσε να λένε για κρυφή επιστράτευση κι' άλλα πολλά...

Αυτό και που είδε τον κόσμο έτσι, την ταραχή του τον έκαναν να πει:

— Για κεί πάμε και τρέχοντας μάλιστα!

Μέσ' το κατάστημα, όταν πήγε, βρήκε τον Πλάτα να μιλά μ' ένα φίλο του. Μιλούσανε για την κατάσταση χτυπώντας άγρια την κρυφή επιστράτευση.

Τους κύταξε κρυφά, σηκώνοντας τα μάτια λίγο, κ' είπε με το νοῦ του:

— Τί έχετε να πάθετε!

Κάτι του είπε ο Πλάτας για έξω, πως είδε κι' αυτός τα πράγματα, ενώ άλλοτε δεν του μιλούσε διόλου, εκτός όταν επρόκειτο για εργασία.

Του απήντησε κάνοντας τον αδιάφορο.

Άκουσε τη φωνή του, όταν απαντούσε στον Πλάτα, και του φάνηκε να έμοιαζε καταπληχτικά με του Μάλτα, σε νάταν κρυμμένος ο Μάλτας μέσα του και μιλούσε!

— Οι δαίμονες άληθινά με βοηθούνε! Έχω δίκαιο να το λέω! είπε.

Και όταν ήταν ακόμα ο Πλάτας με το φίλο του, και όταν έφυγε, αισθανόταν ο Γιάλας την καρδιά του να πετά στην ένθύμηση της Άγγέλικας.

Ξαφνικά όμως, είδε να μη θέλει πια να ανακατευτεί σ'

αυτό πούχε αποφασίσει, να ζητά την ήσυχη ζωή κοντά της, κοντά στην Άγγέλικα και να φινε την εκδίκηση και τη ζητηση του πλούτου.

— Νάτα, νάτα! Δεν τόπα! Έκανε και σηκώθηκε. Θέλει την ήσυχία, κοντά της! Και ως είναι για πάντα δούλος, τιποτένιος! Όχι, όχι θα σε πάω κεί, κεί! Κι αυτή θα τη δώξεις!

Καθώς έλεγε αυτά τα τελευταία, του φάνηκε πως βαθεία, άλλα βρισκότουσαν αντίθετα.

Και αυτό πάλι έπεσε στο άλλο, στο φόβο μη δεν τη διώξει, μη μπλέξει με μια γυναίκα φτωχιά και πούχε καταρακλίσει, είχε κυλιστεί στην άτιμία.

Ζητούσε να πείσει τον εαυτό του πως θα την έδιωχνε, λέγοντάς του τα ίδια σχεδόν λόγια, που τουχε πει άλλοτε και ότι μάλιστα, καλύτερα ήτανε γιαυτόν πούχε αυτή ξεπέσει.

Αυτά έλεγε, αλλά νόμιζε πως ανακάλυπτε ίσα ίσα για αυτό το τελευταίο, τη λύπη, τη λύπη κρυμμένη, τη λύπη που μισούσε και που δε μπορούσε ακόμα να διώξει απ' την καρδιά του.

— Όχι, όχι, τόπα! είπε στο τέλος, Η γυναίκα αυτή, θα πάει μετά πέντε μέρες στη δουλιά της! Θαλλάξεις σπινι! δε θα σεβρεις! Μια άπόφαση είναι!

Άκουσε τον άνεμο να φυσά με κάτι κυματισμούς, που σταματούσανε ξαφνικά. Έπαψε. Άκούστηκε μακρυνά, πέρα και του φάνηκε σαν όμοβροντίες πυροβόλων, και πάλι με μιās ξέσπασε κοντά.

Δε θρηνούσε, ούτε έβγαζε φωνές, ήτανε σαν κρότος μάχης μεγάλης, κρότοι πυροβόλων...

Και απ' την άταβάνωτη σκεπή αισθάνθηκε μύριες πνοές ψυχρές να μπαίνουν.

* *

Πιο νωρίς απ' άλλοτε, ο Πλάτας τούπε να φύγει. Πήρε το δρόμο να πάει πρώτα στο σπίτι του, για να δει τί έκανε ή Άγγέλικα. Όσο και αν έκανε να τραβήξει άλλου πρώτα, σερόντανε να πάει σ αυτή. Είτε νάχει κ' ένα φόβο.

— Άς πάω να δώ, είπε, κεί είναι, ή τόσκασε!

Κ' ύστερα από λίγο, κουνώντας το κεφάλι:

— Δεν τόπα, δεν τόπα: Ά, άλλοίμονο! Έκανε,

* *

Ο ήλιος είχε δύσει απ' ώρα και το σκοτάδι έρχόταν. Άκόμα όμως στη συννεφιασμένη δύση, υπήρχε ένα σκοτεινό κοκκίνισμα.

Είτε ψηλά δυο κοράκια να πηγαίνουσε γρήγορα με δυνατές φτερουγές, προς το βουνό.

Όταν έφτασε στο σπίτι του είχε σκοτεινιάσει καλά.

— Μπά! για πως κάνει ή καρδιά μου! είπε που αισθάνθηκε την καρδιά του να χτυπά άησυχά.

Στον κρότο των βημάτων του στην αυλή, ή γρηά Φουσαρμόνικα άνοιξε την πόρτα.

Αυτός μπήκε μέσα.

— Που είναι; έώτησε κυτάζοντας τριγύρω.

— Παιδί μου, έφυγε!

— Τί λές, μωρή! έφυγε! Θα την έδιωξες;

— Στάσου, παιδί μου! Ἄμα ἔφυγες σὲ λιγάκι, δὲ μποροῦσε νὰ καθίσει, ἤθελε, λέει, νὰ σέβρῃ..

Αὐτὸς γύριζε πάνω, κάτω. Αἰσθανόταν νὰ ζαλίζεται, τὰ πόδια του νάχουν κοπεῖ..

— Γρηὶ Φουσαρόνικα, γρήγορα νὰ πᾶς νὰν τὴ βρεῖς! τῆς εἶπε σταμοιωδῶντας στὴ μέση τοῦ δωματίου. Θέλω νὰν τὴ βρεῖς ἢ νὰ μὴ γυρίσεις καὶ σύ!

Κεῖνη τὴ στιγμή ἢ πόρτα χτύπησε.

— Νά, αὐτὴ θάνε! ἔκανε ἡ γρηὶ Φουσαρόνικα καὶ πῆγε γρήγορα, καμπουρωτά, στὸ παράθυρο, καὶ τάνοιξε.

— Δὲ στόπα! εἶπε, ἅμα κύταξε.

Αὐτὸς ἡσύχασε, εἶδε τὴ γαλήνη νὰ τοῦ ἔρχεται καὶ πῆρε ψυχρὸ ὕφος.

Ἡ Ἀγγέλικα μπῆκε.

— Ναί, νᾶτος! ἔκανε καθὼς μπῆκε.

— Μὰ ποῦ ἦσουν; τὴ ρώτησε αὐτὸς σουφρόνοντας τὰ φρύδια.

— Εἶχα βγεῖ νὰ σέβρω! τοῦ ἀπάντησε κυτάζοντάς τον μὲ τὰ γαλανὰ γλυκὰ μάτια τῆς.

Τί νὰ τῆς πῆ; Γιὰ λίγο κυταχτήκανε σιωπηλοί. Εἶδε ἓνα κοκκίνισμα νὰ φαίνεται στὸ πρόσωπό τῆς, ποῦ δὲν πίστευε νὰ βρισκόταν τέτοιο πιά σαυτῆ.

Ἡ γρηὶ Φουσαρόνικα εἶχε φύγει γιὰ νὰ τοὺς ἀφήσει μόνους. Αὐτὸς τὴν ἔσυρε στὸ δωμάτιό του, ποῦ φωτιζόταν ἀπ' τὸ ἀσθενικὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ.

— Ἐλα, τῆς εἶπε, πᾶμε μέσα! Θέλω νὰ μοῦ πεῖς καλὰ γιατί ἔφυγες!

Καὶ κάθισε βάζοντάς τὴν μέσ' τὰ γονατὰ του νὰ καθίσει.

— Γιὰ πὲς μου, λοιπόν, γιατί ἔφυγες;

— Γιὰ νᾶρθω νὰ σέβρω! τοῦ ἀπήντησε. Μά, ξέρεις, δὲ μποροῦσα πιά, μούρθε μιὰ πλάκα στὴν καρδιά μου! Ἡ γρηὶ, ἢ καίμενη, εἶνε καλὴ! πὼς ἔκανε νὰ με κρατήσῃ! ἀλλὰ ποῦ ἐγὼ!

Μιλοῦσε σὰ μικρὸ κορίτσι καὶ δὲ στρεφόταν παρὰ λίγο σαυτόν. Ἄλλ' ὅταν ἔλεγε, πὼς ἢ γρηὶ ἤθελε νὰ τὴν κρατήσῃ, ἀλλὰ τῆς ἔφυγε, καθὼς κούνησε τὸ κεφάλι τῆς. τῆς ἦρθε κι' ἓνα γέλιο μικρὸ, μικρὸ, ἀλλὰ σκανδαλιάρικο, γεμάτο ἡδονή, ἢ ποῦκρυβε ἡδονή, ὑπόσχεση ἔρωτα, ἡδονῆς..

Τὴν ἔσφιξε δυνατὰ στὴν ἀγκαλιά του καὶ φίλησε τὰ ὠχρά τῆς μάγουλα.

Κι' ἄρχισε νὰ τῆς λέει λόγια ἀγάπης, νὰ κάνει καὶ ὄρκους. Στὸ νοῦ του ὅμως, ξαφνικὰ ἦρθαν κείνα ποῦλεγε νὰ κάνει, οἱ ἀποφάσεις του, καὶ ἀκουμπῶντας τὸ στόμα του στὸ λαϊμό τῆς πίσω, εἶπε μ' ἓνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ, κάνοντας διὰ τὴν φιλεῖ:

— Ὑστερα, ὕστερα, ἀφησέ με τώρα, ὕστερα θὰ τὸ σκεφτῶ, δὲ μπορῶ τώρα! Ἀφησέ με!

Βγήκε πάλι ἔξω, ἀφοῦ ἔφαγε, γιὰ νὰ πάει νὰ βρεῖ τὸν Τσουλούπη ὅπως εἶχανε μείνει σύμφωνα.

Ἐκανε ψύχρα, ἀλλ' ἀέρας δὲ φυσοῦσε, εἶχε κοπεῖ. Ἡ σελήνη λευτερωμένη ἀπὸ σύννεφα ποῦ τὴν κύκλωναν σὰ ἄμορφα τέρατα, φώτιζε..

Λίγα βήματα ἀπ' τὸ σπίτι του ἀπήντησε κασιόκες, τραγιά, ποῦ τὰ ὀδηγοῦσαν γιὰ σφάξιμο.

Μιὰ κασιόκα στάθηκε γιὰ ἀνάγκη τῆς, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος, ἓνας μεγάλος μάγκας, ἄρπαξε μιὰ πέτρα καὶ τῆς τὴν πέταξε μὲ δύναμη. Ἡ πέτρα βρῆκε τὴν κασιόκα στὸ πόδι.

Ὁ Γιάλα τὴν εἶδε, ποῦρευγε γρήγορα νάκοι-υθῆσει τὸ κοπάδι, νὰ κουτσένη.

— Νὰ οἱ ἄνθρωποι! εἶπε μὲ ἀγανάκτηση τοὺς βλέπεις; Κ' ἔπειτα δὲν ἔχω δίκαιο! Μωρὲ χτύπα τους, χτύπα τους ὅλους! κάνε τους ἓνα σωρὸ ἀπὸ κρέατα! ἐγὼ στόπα. Καλὰ κάνουν πολλοί! Ἄμα εἶνε μαυτὸ νὰ φτάσουν καὶ ποῦ θέλουν!

Καὶ ποῦ τὰ εἶπε αὐτὰ, εἶδε τὸν ἑαυτό του νὰ μὴν εἶνε πιά τυλιγμένος μέσ' τὴν ἀπόφασή του, ἀλλ' ἔξω ἀπ' αὐτῆ..

Τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, σὲ λίγο, πὼς ὁ ἄντρας τῆς Ἀγγέλικας, ἴσως καὶ ὁ καφετζῆς, ποῦ τὴν εἶχε, νὰ τὴ ζητοῦσαν.

Ἀνησύχησε, τρόμαξε στὴν ἰδέα, πὼς μπορούσαν νὰ τοῦ τὴν πάρουν, καὶ σκέφτηκε νὰ μὴν τὴν ἀφίνει νὰ βγαίνει διόλου ἔξω.

Τώρα εἶπε στὸν ἑαυτό του:

— Βλέπω τὴν ἀγαπᾶς καὶ τὴν ἀγαπᾶς καίμενε!

— Τὴν ἀγαπῶ λέει; Τὴν ἀγαπῶ ὅσο πέρνει!

Σαυτὸ δὲν ἀπήντησε σὰ νάχανε συμφωνήσει πιά μέσα του καὶ τ' ἀντίθετα.

Περνοῖσε κείνη τὴ στιγμή κοντὰ ἀπὸ κῆπο δημόσιο, κ' εἶδε τὰ πεύκα μαύρα, ἀκίνητα, τόνα κοντὰ στ' ἄλλο σὰν ἀγκαλιασμένοι γίγαντες. Ἐνὸς ποῦ πρόβαλλε μιὰ κορυφὴ μικρὴ τοῦ θύμισε τὸ χτένισμα τῆς Ἀγγέλικας.

Ἄπ' ἐκεῖ πῆρε ἓναν ἀνηφορικὸ δρόμο. Αὐτὸς θὰ τὸν ἔφερνε σὲ μικρὴ πλατεία, ὅπου βρισκόταν ἓνα μαγαζάκι, μιὰ ταβέρνα. Ἐκεῖ θὰ ἐρχόταν ὁ Τσουλούπης.

Κι' ἀνέβαινε χωρὶς νὰ σκέπτεται, ἢ κολλίτερα νὰ μολώνει μὲ τὸν ἑαυτό του. Αἰσθανόταν κάποτε, μιὰ εὐχαρίστηση νάνοίγει μέσα του, καὶ μιὰ ἡδονὴ νὰ τὸν ζαλίζει.

Θὰ πῆγαινε ἔπειτα, θὰ τὴν εὕρισκε..

Καὶ τὸ βῆμα του τότε, γινόταν ἐλαφρὸ, ἐλαφρὸ.

Τὸν εἶχε ἐνοχλήσει ὅμως, πάλι, κείνη ἢ σκέψη πὼς καίλιτερα θάτανε νάταν κοντὰ τῆς, τί ἤθελε..

Στὴ μέση τῆς μικρῆς πλατείας, ὅταν ἀνέβρινε, εἶδε, μαζὶ μ' ἓναν κρότο π' ἄκουσε, δέντρα, ὄχι πολλὰ ὅπως ἤξερε ὅτι ὑπῆρχαν, ἀλλὰ λιγοστὰ καὶ γυμνωμένα ἀπὸ φύλλα. Λίγες λεύκες μὲ τὸν κορμὸ χιονισμένον κ' ἓνα κυπαρίσσι στὴ μέση. Ψηλὰ ἢ σελήνη ἔρχιχε τώρα, θαμπὸ φῶς, τυλιγμένη σ' ἓνα σύννεφο ἀραιό.

Ζήτησε τὸ μαγαζάκι καὶ τὸ βρῆκε λίγο πιδὸ πέρα ἀπ' τὴν πλατεία. Ὁ Τσουλούπης δὲν εἶχε φανεῖ ὅμως ἀκόμα. Καὶ κάθησε περιμένοντας.

Μέσα στὸ βάθος, σ' ἓνα χώρισμα, εἶδε νέους καλοντυμένους νὰ πίνουν.

Καθισμένος σὲ μιὰ ἄκρη κοντὰ στὴν πόρτα, ἔπινε σιγὰ τὸ κρασί του. Εἶδε πὼς εἶχε ἐπιθυμία νὰ βρισκότανε στὸ μαγαζάκι, ποῦ σύχναζε ὁ Μάλτας καὶ οἱ ἄλλοι.

Αὐτὸ τὸν πείραξε. Ὅχι, ὄχι, δὲν ἔπρεπε νὰ μελαγχολεῖ καὶ νὰ ἐπιθυμεῖ κανένα πρόσωπο νὰ βλέπει.. ἐκτός, ἐκτός, μόνε αὐτό, ἀπ' τὸ πρόσωπο τῆς Ἀγγέλικας!

Καὶ ἡ γρηὶ, ἔ, τὴν καυμένη! Τί νὰ σοῦ κάνει κι' αὐτῆ! Ἀληθεια, ἄρχισε νάγαλᾶ τὴν Ἀγγέλικα σὰ μάνα!..

Μιὰ γυναῖκα μεσόκοπη, κακοντυμένη μπῆκε. Ἡ μορφὴ

τῆς ἦταν ἄσχημη, ἄσχημη τόσο, ποῦ ὁ Γιάλας εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, πὼς ἢ φύση παίζοντας, ἢ ἔχοντας κακιὰ διάθεση νὰ γελᾶσει εἰς βάρος μιᾶς γυναίκας, ἔκανε κείνη τὴ μορφὴ.

— Μὰ δὲν εἶνε αὐτὸ μεγάλο, μεγάλο κακούρημα; σκέφτηκε. Αὐτῆ εἶνε ἢ φύση! κακιὰ, κακούρημα! Αὐτὸς εἶνε ὁ Θεός! Γιατί νὰ τὴν κάνει ἔτσι; Καὶ τὴν ἔκανε σὰν ἄσχημη μουτσούνα!..

Ὁ ταβερνιάρης, καθὼς ἢ γυναῖκα μετροῦσε σκυμμένη, τὰ λεπτά, αὐτὸς ἔνευε στοὺς νέους, ποῦ εἶχαν ἀρχίσει νὰ τραγουδοῦνε, νὰ σηκωθεῖν. Καὶ σηκώθηκαν αὐτοί, τρέξανε ὅλοι, τὴν εἶδανε καὶ γέλια γέμισαν τὸ μαγαζάκι, γιὰ τὴν κακιὰ καὶ ἄσχημη μορφὴ τῆς γυναίκας.

Αὐτῆ σήκωσε τὰ μάτια μόνο, ἐνῶ τὸ χέρι τῆς ψυχούλευε τὴν τσέπη τοῦ σχισμένου φθδικοῦ τῆς φουστάνιοῦ.

Ἐπλήρωσε ἐπὶ τέλους, κ' ἔφυγε, ἐνῶ, τὴν ἴδια ὥρα, ἢ παρέα τῶν ὠραίων νέων ξέσπαξε σ' ἓνα τραγούδι, ποῦλεγε μέσα γιὰ γυναῖκες ἄσχημες, γρηῆς καὶ ἄλλα..

— Νά, αὐτοὶ εἶνε καὶ οἱ ἄνθρωποι! εἶπε στὸν ἑαυτό του ὁ Γιάλας καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.

Μελαγχόλησε ὅμως. Ἡ θεὰ τῆς ἄσχημης γυναίκας τοῦ φερε στὸ νοῦ τὴ μορφὴ τῆς γρηῆς Φουσαρόνικας, ὅπως ὅπως τὴν ἔλεγε, τῆς γρηῆς συγγενῆς του, ὕστερα, κοντὰ τὸ πρόσωπο τῆς Ἀγγέλικας. Καὶ μιὰ ἐπιθυμία δυνατὴ τοῦ ἦρθε νάταν ἐκεῖ, στὸ σπίτι του.

Καὶ αὐτὸ ποῦκανε τώρα, ποῦ θὰ τὸν ἔφερνε;. Τί κωμωδία παίζει;. Ἄν δενόταν περισσότερο μὲ τὰ πρόσωπα αὐτὰ, ποῦ θ' ἄβλεπε τὰ σπουδαῖα, καθὼς ἔλεγε ὁ Τσουλούπης, μποροῦσε τότε νὰ ξεφύγει;.

Στενοχωρέθηκε, ἀνησύχησε κέβγαλε τὸ ρολοῖ του καὶ κύταξε τὴν ὥρα. Ἦταν ἐννιά καὶ κάτι.

Χτυπῶντας νευρικά τὸ πόδι του στὸ πάτωμα, περίμενε καὶ κάθε τόσο κύταζε τὴν ὥρα!

Στὸ νοῦ του ἦρθε ξαφνικὰ, τὸ πρῶτ' οὔ, ὅταν εἶχε συναντήσει τὴν Ἀγγέλικα πῆγε στὴν ταβέρνα τοῦ Τσιμπίδα, καὶ δὲ μιλοῦσε, ποῦμενε σοβαρός. Καὶ θυμήθηκε ποῦ ὁ Μάλτας ἐπὶ τέλους τὸν ρώτησε γιατί δὲν μιλά.

— Δὲν ἔχω ὄρεξη, τοῦ ἀπήντησε εἶμαι ἀδιάθετος!

— Ἀδιάθετος! τοῦ ἔκανε ὁ Χαλάρμπης, νὰ τὸ φάρμακο! καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασί.

— Τὸ ξέρω!

— Τί εἶνε αὐτὰ, τί εἶνε αὐτὰ! εἶπε τώρα, ὁ Γιάλας πειραγμένος, κ' ἔβγαλε καὶ κύταξε τὴν ὥρα. Εἶχε περάσει ἀπ' τῆς ἐννιά, κ' ἓνα τέταρτο.. Σηκώθηκε μὲ μιᾶς.

— Ἄκουσε δῶ, εἶπε στὸν ταβερνιάρη, ἅμα ἔρθει ὁ Τσουλούπης, πὲς του πὼς ἦρθα καὶ περίμενα! Ἀλλά, κάτι μούτυχε καὶ φεύγω!

Κ' ἔφυγε γρήγορα.

— Εγὼ περίμενα! ἐννιά μούπε, ἄς ἐρχόταν! εἶπε ἔτσι σὰ νὰ δικαιολογῶταν, καθὼς ἔφυγε, ὄχι στὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ σὲ κάποιον ἄλλο, ξένο.

Κοντὰ σὰ δέντρα τῆς μικρᾶς πλατείας εἶδε πολλοὺς νὰ ἀνεβαίνουν. Ἐκανε δίπλα κ' ἔπεσε στὴ σκιὰ ἐνὸς τοίχου καὶ περίμενε νὰ περάσουν.

Ἦταν ὁ Τσουλούπης, δὲν εἶχε κάνει λάθος μὲ ἄλλους πολλούς..

Τοὺς ἄφησε νὰ φύγουν, ἂν κ' αἰσθάνθηκε μιὰ ἐνό-

χληση γι' αὐτό, ποῦκανε, νὰ φύγει, καὶ γρήγορος πῆρε τὸν κατηφορικὸ δρόμο.

— Τί θέλεις, τί θέλεις! ἔκανε.

Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο:

— Τοῦ τὸ λέω αἴριο τοῦ Τσουλούπη καὶ τελειώνει!

Μὲ βῆμα γρήγορο πῆγαινε σπίτι του. Ψηλὰ ἢ σελήνη ἔλαμπε μόνη. Τὰ σύννεφα εἶχαν τραβηχτεῖ.

Ἐρημιὰ ἦταν παντοῦ. Τὰ σπίτια κλειστὰ καὶ σιωπῆ. Καὶ μόνο ὁ ἄνεμος, ποῦ πάλι ἄρχισε νὰ φυσᾷ, ἀκουγότανε νὰ τρέχει σέρνοντας φύλλα ξερά, χαρτιά.

Καὶ τὰ δέντρα τοῦ δρόμου βουζᾶνε, φωνάζανε, στέναζαν...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ.....

1

Ἐλεύθερη ἢ Ζωὴ κι' ἀναρχὴ ὡς κύμα μὲ τὴν Πρόληψι ἄγρια ἀντιπαλεύει: πλατὺς ὄυθμος νὰ ἡλῆ καὶ ν' ἀντρεῖται ὁ πόθος τῆς, γυμνός, χωρὶς τὸ ντύμα!

Ἴσαμε μόνο ποῦ νὰ τὸν στενεύη ὁμορφὴ ἀξιοπρέπεια—κι' αὐτὴ χῆμα...— κύριος αὐτός, γαληνός, καὶ ν' ἀναδεύη τὸ κόχλασμα ποῦ καίει τὸν Δειλὸν θῦμα!

Κι' ἐνῶ θὲ ν' ἀναβράξῃ ἢ καταχθόνια τῶν Μικρῶν κι' ἢ θαμπὴ ἐναντιότη, ὅμως ἔμεῖς—ἢ ἀφρόρεμα κι' οἱ πρῶτοι—

Πεῖο ἐξαγνισμένοι ἀπὸ τὴν καταφρόνια, ν' ἀφίνωμε τὴν τύφλα νὰ ξεσπάη, ποῦ τὴν Ἀθανασία μας προμηναίει...

2

Κι' ἂν σᾶς ἔφανίζω τὴν ψυχὴ μου, ὦ Σκλάβοι, εἶνε γιὰ νὰ σᾶς λούσω στὰ γαλάζια τὰ χρώματα, τὰ φῶτα μου, ποῦ ἀνάβει μιὰ καρδιά, ποῦ δὲ λυώνουνε μαράζια.

Τὸ ταξεῖδι δὲ μοῦ ἀντισκόβουν κάβοι, παρὰ πλωρίζω ἀνάμεσα σὲ ἀτλάζια μιᾶς θάλασσας πλατειᾶς, ποῦ ἐντὸς τῆς θάβει σὰν ἀπὸ πρὶν, μίση κι' ἠλίθια νάζια!

Περνῶ σεμνός, σὰν μεσ' σὲ ξένη χώρα, Ἴπότης μεσ' τ' ἀχάριστα τὰ πλήθη καὶ δὲ θέλω νὰ ζῶ στὴν κακὴν ὥρα:

Γιατί καὶ τὸ Μῆδεν εἶν' παραμῦθι κι' ἢ Δόξα βέβηλη καὶ τὸ Μεγάλο κι' ἂν τὸ νοιώσουν, συμπνίγεται στὸ σάλο...

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΑΥΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ "FLEURS DU MAL,"

τοῦ CHARLES BAUDELAIRE

XV

"Ο Δὸν Ζουὰν στὸν "Αδη.

"Όταν κατέβηκε ὁ Δὸν Ζουὰν στὴ λίμνη τοῦ "Αδη κάτου,
Καὶ τὰ πορθητεῖα στὸ Χάροντα εἶχε πληρώσει πιά,
"Ένας ζητιάνος ζοφερός κι ἄγιος στὴ ματιά του
Στὰ χέρια του ἐκδικητικὰ παίρνει τὰ δυὸ κουπιά.

Τάνοιχτὰ δείχνουν ρούχα τους, τὸ κρεμαστό τους στήθος
Γυναίκες τριγυρίζοντας κατ' ἀπ' τὸ σκοτεινὸ
Στερέωμα, καί,—σὰν ἀπὸ θύματα ἐκούσια πλῆθος,—
Ξοπίσω του ἕνα μούγγρισμα σέρνουνε μακρινό.

"Ο Σγαναρέλλος, εἴρωνας, ζητάει τὰ δάνειά του
Κι ὁ Δὸν Λουὶ σηκώνοντας χέρι γεροντικὸ
"Εδειχνε σ' ὄλους τοὺς νεκροὺς ποὺ γύριζαν κεῖ κάτου
Τὸ γιὸ ποὺ χλεύασε τὸ μέτωπό του τὸ λευκό.

Κατ' ἀπ' τὸ πένθος της ἡ ἰσχνὴ "Ελβίρα ἀνατριχιάζει,
Πλαί στὸν ἄπιστο ἄντρα της καὶ τὸν ἀγαπητό,
Κ' ἕνα στερνὸ χαμόγελο σὰ νὰ γυρεῖ μαιώζει
Ποὺ νᾶχε τὴ γλυκύτητα τοῦ πρώτου ὄρκου αὐτοῦ.

"Ένας πετρενίος ἄνθρωπος, δλόρθος στὴ στολή του
Μπρὸς τὸ τιμόνι στέκουνταν κ' ἔκοβε τὸ νερό·
Μὰ ὁ ἥρωας ἀτάραχος, γυρμένος στὸ σπαθί του,
Στὰ γύρω του ἀκατάδεχτος, κοιτοῦσε τὸν ἀφρό.

(Spleen et Idéal) 24—1—919

LXXVI

"Η Ραϊσμένη Καμπάνα

Εἶναι μιὰ γλύκα, μὰ πικρὴ, στίς νύχτες τὶς χειμερινές.
Κοντὰ στὰ ξύλα τῆς φωτιάς ποὺ τρίζοντας καπνίζουν,
Νᾶκούς ἀγάλλει νᾶρχονται οἱ ἀνάμνησες οἱ μακρινές
Στοὺς ἦχους ποὺ τὰ σήμαντρα τραγουδιστὰ σκορπίζουν.

Καλότυχο τὸ σήμαντρο μὲ τὸν ἀνόθευτο χαλκὸ
Ποὺ, μ' ὄλα του τὰ γερατεῖα, βαστάει καλὰ ἡ λαλιά του,
Καὶ ρίχνει γύρω του πιστὰ τὸν ἦχο τὸ θρησκευτικὸ,
Σὰ στρατιώτης γέροντας ἄγρυπνος στὴ σκολιά του.

Κ' ἡ ραϊσμένη μου ψυχὴ, σὰν ἀπ' τὴν πλήξη σκιάζει,
Σκορπίζει τὰ τραγούδια της στὸν κρῦο ἀέρα τῆς νυχτός,
Μὰ ὁ ἦχος της ἀπλώνεται ἀδύνατος κι ἀποσβηστός.

Καὶ μὲ τὸ ρόγχο τὸν πυκνὸ ἐνὸς λαβωμένου μοιάζει
Ποὺ, κάτω ἀπὸ σωρὸ νεκρῶν καὶ πλαί σὲ λίμνη μ' αἵματα,
Λησμονημένος, ξεψυχᾷ μὲς τὰ χαροπαλέμματα !...

(Spleen et Idéal) 11—1—919

LXXVII

Spleen

Νοέμβρη, ποὺ εἶσαι ὄλο θυμὸ γιὰ ὅτι ἡ ζωὴ μας κλείνει,
Τὴν παγωνιά ἀπ' τὴ στάμνα σου σκόρπισε σκοτεινὴ:
Στοῦ κοιμητήριου τοὺς ὄχρους κατοίκους χύσε κείνη
Καὶ μὲς στὰ ὀμιχλοσκέπαστα προάστεια τὴ θανά.

Στὸ παραθύρι ἡ γάτα μου ζητόντας κάποια κλίση
"Ανήσυχη τὸ σῶμα της τὰδύνατο κουνεῖ·
"Ένὸς ποιητῆ γέρον ἡ ψυχὴ μέσα στὸ λουὶ ἐθρήνει
Μὲ ριγηλοῦ φαντάσματος τὴν πένθιμη φωνή,

Θρηνολογεῖ τὸ σήμαντρο καὶ τὸ δαυλὶ ἀναμμένο
"Ακκομπανιάρει φάλτσα τὸ ρολοὶ τὸ βραχνιασμένο
Καὶ σὲ χαρτάκια ἀρώματα γεμάτα βρωμερά,

—Κληρονομία μοιραία μιᾶς γριᾶς ὑδροπικῆς,—ἀντάμα
Τῆς Κούπας ὁ ὄμορφος Βαλὲς καὶ τοῦ Σπαθιοῦ ἡ Ντάμα
Γιὰ τὶς νεκρὲς ἀγάπες τοὺς μιλάνε θλιβερά...
(Spleen et Idéal) 28—1—919

CXLIV

"Αβελ καὶ Κάϊν

I

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, φάε καὶ πιέ, κοιμήσου :
"Ο Θεὸς μὲ γέλιο σὲ θωροῦει γλυκῦ,

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, στὸ βοῦρκο σου κυλήσου
Καὶ ψόφα, κακομοιριασμένη, ἐκεῖ.

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, κάθε σου θυσιά
Τῶν Σεραφίμ τὴ μύτη εὐχαριστεῖ !

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, ἡ δικὴ σου ἡ τιμωρία
Δὲ θὰ τελειώσει κάποτε κι αὐτὴ ;

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, κοίτα τὰ σπαρτά σου,
Τὰ ζῶα σου ποὺ πλήθυναν πολὺ.

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, τῆς πείνας τάντερά σου
Οὐρλιάζουν σὰν τὸ γέρικο σκυλλί.

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, ζέσταν' τὴν κοιλιά σου
Μπρὸς στὴν "Εστία σου τὴν πατριαρχική.

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, μέσα στὴ σηλιά σου
Φτωχὸ τσακάλι, ἀπ' τὸ κρῦο τρέμε 'κεῖ !

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, ἐρωτέψου, γέννα :
Κι ὁ πλοῦτος σου κ' ἐκεῖνος θὰ γεννᾷ.

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, καρδιά ποὺ φλέγεται ὀλοένα,
"Απ' τὶς τρανές σου ὀρέξεις μακριά !

Γενιὰ τοῦ "Αβελ, βόσκεις καὶ πληθαίνεις
Σὰν τοὺς κοριτσὲς στὰ ξύλα τὰ παλιά.

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, γαυγίζοντας νὰ σέρνεις
Στοὺς δρόμους ὄλη σου τὴ φαμελιά !

I I

"Αχ, γενιὰ τοῦ "Αβελ, ψόφιο σου τὸ σῶμα
Θροφὴ στὴ γῆ, ὅδε βγαίνουνε καπνοὶ !

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, τὸ ἔργο σου ἀκόμα
Κι αὐτὸ δὲν ἔχει ὀλόκληρο γενεῖ·

Νά, γενιὰ τοῦ "Ββελ, τὸ αἶσχος τὸ δικό σου :
Τὸ Σίδερο νικίθη ἀπ' τὸ σπαθί !

Γενιὰ τοῦ Κάϊν, στὰ οὐράνια πάνω ὑψώσου
Καὶ ρίξε τὸ Θεὸ κάτω στὴ Γῆ !
(Révolte) 23—1—918

CLI

Τὸ Ταξίδι

VIII

(ἀπόσπασμα)

"Η Γῆ μᾶς πλήττει, ὦ Θάνατε γεροκαπτάνιο ! Φτάνει !
Τὴν ἄγκυρα ἄς σηκώσουμε, Θάνατε, ἄς ἀνοιχτοῦμε !
"Αν ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα εἶναι μαῦροι σὰ μελάνι,
Ἔρρεις πὼς μέσα μας καρδιὲς γεμάτες λάμψη κλειτοῦμε !

Σ' ἐμᾶς τὸ δηλητήριο σου νὰ μᾶς τονώσει, χύνε !
Θέλουμε—τόσο αὐτὴ ἡ φωτιὰ μᾶς καίει, νὰ βυθιστοῦμε
Στὴν ἄβυσσο—εἴτε ἡ Κόλαση εἴτε ὁ Οὐρανὸς θὰ εἶναι—
Στάγγνωστο, μόνο τίποτε καινούργιο γιὰ νὰ βροῦμε !

(La mort) 21—1—18

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΟΧΤΑΒΕΣ

Μακριὰ ἡ μπόρα τοῦ πολέμου
ἄπνοο σὲ σώριασε, ὦ καλέ μου,
καὶ δὲ μᾶς μεριμνᾷ ! "Ηρέμα
οἱ ἀεμῶνες τῶριο σὸν τὸ αἶμα
ρουφήξαν. Τὰ περδίκια ἰχόρα
πίνουν σου ἀπ' τὰνθια. Κεῖνῶ τώρα
βόσκει ἄφοβα ὁ λαγὸς παρέκει,
σαπίζει δίπλα τὸ τουφέκι....

"Απ' τῆς "Ακρόπολης τὸ κάστρο
τᾶρχαῖα μαρμάρια συντρίμια
—ἀχτίδες ἀπ' τῆς Τέχνης τᾶστρο—
φωτᾶν τὴν κλασικὴ μας γδύμνια.
Μὰ ἐσὺ μελλοντιστὴ λεβέντη,
μελετᾷς τὸ ἄστρο τοῦ μπονέντη,
ἀρχαῖο τοῦ Σύνολου συντρίμι,
ποὺ ρίχνει φῶς στὴν "Επιστήμη.

Στὸ Δημοσιένη Βουτυρά

"Ω ἐσὺ τεχνίτη ἀγνέ, μᾶς σφίγγει
ἡ γριὰ ζωὴ. Μὰ στὸ λαρύγγι
σὺ ἔχεις ἀηδόνι, κιὰφτὸ θέλει
νὰ δροσιστεῖ μὲ μπροῦσκο μέλι.
Νὰ τοῦ Δημήτρη ἡ ἀβλή ἀνθισμένη
μὲ κρύσταλλα γεμάτα ἀφράτο
κεχριμπαρένιο ρετσινάτο.

Πᾶμε νὰ πιοῦμε, Δημοσιένη !

M. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

"ΒΩΜΟΣ,"

ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ — ΣΕΛΙΔΕΣ 16

Συνδρομὴ προπληρωτέα 10 δεχ φρ τὸ χρόνο σὲ καλὸ χαρ-
τι δεχ. φρ 25. Συνδρομὲς καὶ δι' ἄλλο στέλνονται στὸν κ Σπύ-
ρο Μόσχο, Περικλέους 28 — "Αθήνα.

Ζ Ω Η

"Ο μικρὸς συνοικισμὸς μὲ τὰ λίγα του σπίτια ἐνοικια-
ζμένα τὰ περισσότερα σὲ οἰκογένειες ὑπαξιωματικῶν τοῦ
πολεμικοῦ ναφτικοῦ, ἔπλεε στὴν ἐφτυχία τῆς ὁμορφῆς ἡσυ-
χίας τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς θάλασσας. "Ητανε ἕνα ἀπόγειομα
τοῦ Γενάρη ποὺ δὲ ξεχώριζε καθόλου στὴ μαγία καὶ στὴν
καλοσύνη ἀπὸ τὰ μακρινὰ κείνα ἀνοιξάτικα δειλινὰ τ' ἀξέ-
χαστα στὸ λογισμό. Σὰν ὄνειρο καὶ σὰ φέμα φαινότανε τὸ
στένεμα τῆς θάλασσας τοῦ κόρφου μὲ κλειζόμενο τὸ λαιμὸ
ἀπὸ τὰ σταχτιά σχήματα τῶν θωρηκτῶν, καὶ πιὸ βαθιὰ τὸ
ξεχυμένο σύννεφο τῆς ὀμίχλης μέσα ἀπὸ τὶς καπνοδόχες
καὶ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν τῆς μακρινῆς μεγάλης πολιτίας·
καὶ στὸν ὀρίζοντα οἱ ψηλὲς βουνοκορφές ποὺ κοκκινίζανε
μενεξεδένιες καὶ πλυμένες στὸ φῶς.

"Όλα δείχνανε τὴν ἡσυχία καὶ τὴ γαλήνη, καὶ ἡ ποίηση
τοῦ δειλινοῦ σταματοῦσε τὸν Κλήρη σὲ κάθε του βῆμα, τὸν
ἔκανε νὰ προσέχει πότε σ' ἕνα γλήγορο σφύριμα πουλιοῦ,
πότε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα, πότε σὲ μιὰ ἀνθίζουσα ἀμυγδα-
λιά, πότε στὴ μακρινὴ συμφωνία τοῦ κοπαδιοῦ. "Ητανε
ἔτσι εὐτυχισμένος καὶ ἡ μακαριότητα τῆς φύσης ἔδινε θέση
στὴ δικὴ του μακαριότητα.

Στὸ δειλινὸ ἀφτό, ῥοδιζόμενο ἀπὸ τὸ χαμηλὸ ἡλιακὸ
φῶς, κανένας φόβος δὲν ὑπῆρχε, γιὰτὶ γραφότανε φανερὰ
παντοῦ ὅτι κι' ἄβριο ὁ ἥλιος θᾶχε ν' ἀνατεῖλει· καὶ οἱ μά-
δρες, σὰ πισσωμένες, συκιὲς γλήγορα θὰ φουσκῶνανε καὶ
θὰ τινάζονταν ὀλοπράσινες· καὶ οἱ μεγάλες ἀπλωμένες σκιὲς
τῶν βαθιῶν πλαγιῶν θὰ γεμίζανε πάλι μὲ τὴν καινούργια
μέρα ἀπὸ πλοῦσιο φῶς.

Περπατόντας μονάχος ἀπὸ τόση ὥρα ὁ Κλήρης, εἶχε
φτάσει νὰ πιστέψει στὴν αἰώνιη ἀθανασία καὶ νεότητα ὄλων
τῶν πλασμάτων τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ ἑαφτοῦ του ἀκόμα·
Μήπως ὁ δρόμος ποὺ πήγαινε πλατὺς καὶ ἄσπρος στὴν
πρωτέβουσα τοῦ νησοῦ δὲν τυλιγότανε σὲ μιὰ διαρκὴ πα-
ρυφὴ πράσινης βλάστησης· καὶ μήπως δὲν ἦτανε ἡ ἔξια ἡ
ἐλπίδα τὰ δυὸ μικρὰ χωριατόπαιδα ποὺ περᾶσανε καθάλλα
ἀπὸ μπροστά του, στὰ καλαμένα τους ἄλογα !

Εἶχε ἀκούσει σὲ μιὰ στιγμή νὰ λένε :

— Τὸ ἄλογό μου δὲν τρέχει καθόλου. Κάστε νὰ τ' ἀλ-
λάξω γιὰτὶ ἔλο σκουντουφλά.

— "Οχι· σπάστου τὴ μύτη νὰ πηγαίνει πηλάλα.

— "Αἴτι ! "Εσπασα τὸ μισὸ καὶ πάει στὰ τέσσερα.

Καὶ χάθηκανε ἀπὸ μπροστά του, χαράζοντας μιὰ σκο-
νισμένη γραμμὴ στὸ δρόμο καὶ φωνάζοντας διαρκῶς :

— "Αἴτι ! "Αἴτι ! "Αἴ !

Ἐαφνικὰ μέσα στὴ γαλήνη τοῦ δειλινοῦ φάνηκε ἡ νε-
κρικὴ πομπή. Στὴν καμπὴ τοῦ ἀκροτήριου, στὸ ἀνοιγμα
τῆς θάλασσας, ξεχώρισε ἡ ἀκολουθία ἀπὸ δυὸ ἀτμάκατους

και μιὰ μεγάλη λέμβο. Ἦτανε γεμάτες ἀπὸ νάφτες, ποὺ ἀσπρίζανε τὰ πηλίτιά τους και φαινότανε σὰ χιόνι ριχμένο πάνω ἀπὸ τὶς σκοτινὲς βουνοπλαγιές. Μπροστὰ στὴν πρώτη ἀτμάκατο ἀστράφτανε και χρυσωνότανε ἀπὸ τὸ χτύπημα τοῦ ἡλίου, ἕνας σταθρὸς σηκωμένος ψηλὰ και δυὸ ἀσημένια ξαπτέρυγα. Κι' ὅσο ἡ συνοδία πλησίαζε στὴ μικρὴ ἐξέδρα τοῦ λιμανιοῦ, ἀρχίσανε ν' ἀκούονται νεκρώσιμες ψαλμοῦδιες, νὰ ξεχωρίζουνε τὰ πρόσωπα, και νὰ φαίνονται καλὰ πάνω στὴ μιὰ ἀτμάκατο, δυὸ φέρετρα σκεπαζόμενα στὶς γαλανόλεπκες σημαίτες.

Ἦστερα ἡ συνοδία ξεφόρτωσε τὰ φέρετρα και τράβηξε ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο τοῦ συνιζιζμοῦ στὸ Νεκροταφεῖο. Μερικοὶ χωριάτες ἀκολουθήσανε.

Τὸ νεκροταφεῖο. Καμμιά εἰκοσαριὰ τάφοι ἔλοι-ἔλοι και δλόγυρα πλούσια και καταπράσινα τὰ χωράφια τὸ στάρι και τὸ σανό. Ἦ ζωὴ κι' ὁ θάνατος ἀγκαλιαζόμενα και τόσο κοντὰ τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο. Ἦτανε ἔλοι οἱ τάφοι τῶν νεκρῶν ποὺ τοὺς εἶχανε θάψει κει. Δυὸ-τρεις μόνο δείχνανε ν' ἀνήκανε σὲ κάποιους τοῦ χωριοῦ.

Ἦ γαλήνη ἢ γλυκιά ποῦ ἦτανε μέσα στὸν Κλήρη κόπηκε και σωριάστηκε στὸ ὄραμα τῆς νεκριαῆς συνοδίας και τῶν τάφων. Οἱ ἐπιγραφὲς τῶν σταθρῶν λέγανε μὲ ἀναμένα γράμματα πὼς ἡ ζωὴ δὲν εἶναι αἰώνια και πὼς γυρίζει τόσο ταχτικά στὰ εἰκοσι και στὰ εἰκοσιπέντε τῆς ἀκόμα χρόνια.

Κοντὰ-κοντὰ φαντάζανε δυὸ καινουργιοανοιγμένοι τάφοι. Ἦτανε στὴν ἴδια γραμμὴ και μόλις μιὰ σπιθαμὴ γῆ χώριζε τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Στὶς πλευρὲς δυὸ σωροὶ ἀπὸ μαλακὸ μάρμαρο χῶμα ἀνακατεμένο μὲ κόκκαλα και μὲ κομμάτια σανίδια, δείχνανε τὸ πρῶτο περιεχόμενο τῶν λάκκων. Και σὲ μιὰ γωνιά στὴν ἄκρη κάποιου ἄλλου τάφου, ἄλλος σωρὸς ἀπὸ ἀνθρώπινα κόκκαλα· πλευρὲς, σπόντυλοι, δυὸ κρανία.

Μιὰ παράξενη λύπη ἄρχισε νὰ πνίγει τὸν Κλήρη, και θύμωνε μὲ τὰ σκορπιζόμενα σανίδια τῶν φέρετρων ποῦ βαστούσανε ἀκόμα, και μὲ τὰ κομμάτια τῶν ξεθαμένων ρούχων, και μὲ τὰ μάρμαρα δέρματα ποῦ ἀποτελοῦσανε ἀκόμα ἕνα ζεβγάρι παποῦσα ἔτοιμα νὰ δεχτοῦνε πάλι τὰ πόδια κάποιου κακομοίρη ζωντανοῦ.

Ὁλόγυρα στὸ κοιμητήρι τὰ χωράφια ξακολουθοῦσανε τὸ χλοερὸ τους τραγοῦδι τῆς ζωῆς, και παρακάτω γαληνεμένη και γαλανὴ ἢ θάλασσα καλοῦσε σ' αἰώνιο πάνηγυρι. Κι' ἀκόμα στὸ ὕψωμα ἕνα τάφου ἕνας ἀγροφύλακας ξακολουθοῦσε νὰ φωνάζει και νὰ χειρονομεῖ, βλαστημόντας δυὸ κορίτσα ποῦ βγάζανε χόρτα και πατούσανε τὸ διπλανὸ στάρι.

— Πὼς μπορείς, ἄνθρωπε, τοῦπε ὁ Κλήρης νὰ φωνάζεις και νὰ προστατέβεις τὴ ζωὴ και τὰ συμφέροντά της, πάνω ἀπὸ ἕνα τάφο ἔνοιμο νὰ δεχτεῖ και σένα τὸν ἴδιο, ἐνῶ μπροστὰ σου ἀκόμα δυὸ ἄλλοι τάφοι εἶναι ἀνοιγμένοι για νὰ καταχωνιάσουνε τὴ χτεσινὴ ἀνθρώπινη βλάστηση;

Ἀπάντησε :

— Καθένας τὴ δουλιὰ του. Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ζωντανούς, κι' οἱ πεθαμμένοι μὲ τοὺς πεθαμένους.

— Σὺ ἔμεις βρίσκεσαι μὲ τοὺς πεθαμένους.

— Εἶμαι ζωντανὸς γώ... Ἀπὸ τὸ μνήμα βλέπεις μὲ

τὸ ἀγκονάρι εἶναι πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὰλλα και τόχω σὰ σκοπιά, για νὰ κυττάζω δλόγυρα καλλίτερα και νὰ διώχνω τὶς γυναῖκες ἀπὸ τὰ στάρια.

Ἔβαλε τὰ δυὸ του δάχτυλα στὸ στόμα και σφύριζε στὶς ἀνυπάκοες γυναῖκες.

Μέσα στὸ μικρὸ νεκροταφεῖο μὲ τοὺς δυὸ ἀνοιγμένους τάφους, δὲν ἦτανε τώρα μόνο ὁ ἀγροφύλακας ποῦ σήκωνε τὸ θυμὸ στὸν Κλήρη, και τὰ κορίτσα ποῦ μαζέβανε χόρτα, και οἱ ψαρόβαρκες ποῦ σηκώνανε τὰ δίχτια, και οἱ χωριάτισσες οἱ καθιζόμενες στὰ πεζούλια τῶν σπιτιῶν, και οἱ λιγοὶ ἄντρες οἱ ξεπλωμένοι μακάρια στοὺς πάγκους τῶν μαγαζῶν μπροστὰ, ἴσως, στὰ πτόηρια τὸ κρασί. Θύμωνε πιὸ πολὺ για τὸ χρυσὸ κόκκινο τοῦ ἡλίου ποῦ θὰ φαινότανε και πάλι ἄδριο, και για τὴν αἰωνιότητα τῆς μαγεμένης θάλασσας, και για τὸ ἀθάνατο τῶν βουνῶν, και για τὸ ἀχάλαστο τοῦ δειλινοῦ μπότη... Ἀντὶ νὰ παρσυσιάζεται ὅλη ἡ φύση σ' ἕνα μούχλιασμα, και σ' ἕνα θολὸ ἀνακάτεμα, τολμοῦσε νὰ γελά, και νὰ εἶναι καινούργια, και νὰ χαίρεται, και νὰ ξετυλιγεται σὲ ἀφθαρτὴ νεότητα, και νὰ βυθίζει ἀκόμα τὸ δάγκωμα τῆς εἰρωνείας της ὡς μέσα στοὺς δυὸ ἀνοιγμένους λάκκους.

Ὅταν ἔφτασε ἡ πομπή, κάποιος νέος ἀξιωματικὸς ἔδγαλε ἀπὸ τὴ μάθρη του στολὴ ἕνα χαρτί, και εἶπε τὸν ἐπικήδιο στοὺς πεθαμένους.

Νέα παιδιὰ και οἱ δυὸ, τῆς τελευταίας κληρουχίας, εἶχανε πέσει στὴν ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντός τους για τὴν πατρίδα. Τὰ σώματά τους και τὸ πρόσωπο ἦτανε κομματιαζόμενα και ἀγνώριστα ἀπὸ τὰ θράβγματα τῆς οἰδίδας, ἀλλὰ ἡ ἱστορία—εἶπε ὁ ἀξιωματικὸς— θὰ τοὺς χάραζε μὲ χρυσὰ γράμματα στὴν ἀθανασία, και τὰ ὀνόματά τους θὰ μένανε αἰώνια τιμημένα.

Ὁ Κλήρης ὅμως μπροστὰ στὸ ἀπαίσιο θέαμα τῶν δυὸ πεθαμένων, ποῦ εἶχανε μεγάλες τρύπες στὸ κρανίο, και τὰ πρόσωπά τους ἦτανε καμένα και μάρμαρα και τὰ σαγόνια τους εἶχανε τιναχτεῖ ἀπὸ τὴ θέσι τους, σήκωσε τὴ φωνὴ του και εἶπε :

— Ὅχι δὲν ὑπάρχει τίποτα πιά, οὔτε ἀθανασία οὔτε τιμὴ για τοὺς πεθαμένους.

Και ἡ διαμαρτυρία του για τὴν αἰώνια γελαστὴ φύση, ποῦ κορόιδεβε δλόγυρα, και στολιζότανε μὲ χάχανα μέσα στοὺς ἴδιους τοὺς νεκρικοὺς ψαλμούς, τινάχτηκε πιὸ δυνατὴ ἀκόμα και ἔξεσπασε σὲ κάποια βλαστήμια για τὸ Θεὸ και ἔλο τὸν κόσμο.

Ἦστερα ὅταν ὁ παππᾶς ρίχνοντας τὸ χῶμα στὶς μάζες κεινες τῶν σακατεμένων σωμάτων εἶπε ἀδιάφορα : *Γῆ εἶ και εἶ; γῆν ἀπελεύσει, ἢ ἀγανάκτηση του για τὴν αἰώνια ὁμορφιά και τὴν αἰώνια ζωὴ τῆς φύσης, και για τὸ φαρτὸ και γλήγορο τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλάξε στὴν πιὸ μεγάλη λύπη.*

— Δὲν ἦτανε λοιπὸν κανένας τρόπος ν' ἀποφύγει κι' ἀπὸ τὴ μοῖρα τοῦ λάκκου;

Γύρισε μὲ τὰ πόδια ἀφίνοντας τὴ νεκρικὴ συνοδία νὰ πάρη τὸν ἴδιο δρόμο τῆς θάλασσας και νὰ γυρίσει στὰ πολεμικὰ πλοῖα χωρὶς πιά τὸ φοτίο της.

Ἦ ἡλιος εἶχε χαθεῖ βασιλεμένος, και στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ φαινότανε οἱ ἄνθρωποι ἀφρόντιστοι ν' ἀκολουθοῦνε

τὴ ζωὴ και τὶς σκέψεις της. Σὲ ποιὸν ἀπ' αὐτοὺς ὑπῆρχε ἡ ἰδέα τοῦ κοντινοῦ θάνατου ποῦ παραμόνευε;

Ὁ Κλήρης σταμάτησε για νὰ κυττάξει τὸ ροδοψημένο κορίτσι τοῦ ταβερνιάρη, και τοῦ χαμογέλασε.

Κ. ΦΑΛΤΑΙΤΣ

ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Δὲν εἶδαν, ἐπὶ αἰῶνας, τέτοια ὄραϊα δῶρα σταὺς Δελφοὺς σὰν τοῦτα ποῦ ἐστάλησαν ἀπὸ τοὺς δυὸ τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἀντιζήλους Πτολεμαίους βασιλεῖς. Ἀφοῦ τὰ πῆραν ὅμως, ἀνησυχῆσαν οἱ ἱερεῖς για τὸν χρησμόν. Τὴν πείραν ἔλων των θὰ χρειασθοῦν τὸ πὼς μὲ δεξύνοιαν νὰ συνταχθεῖ, ποῖς ἀπ' τοὺς δυὸ, ποῖς ἀπὸ τέτοιους δυὸ νὰ δυσσαρεστηθεῖ. Καὶ συνεδρίαζανε τὴ νύχτα μυστικά και συζητοῦν τῶν Λαγιδῶν τὰ οἰκογενειακά.

Ἀλλὰ ἰδοὺ οἱ πρέσβεις ἐπανῆλθαν. Χαιρετοῦν.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐπιστρέφουν, λέν. Καὶ δὲν ζητοῦν.

χρησμὸ κανένα. Κ' οἱ ἱερεῖς; τ' ἀκοῦνε μὲ χαρὰ

(ἐννοεῖται, ποῦ κρατοῦν τὰ δῶρα τὰ λαμπρά),

ἀλλ' εἶναι και στὸ ἔπακρον ἀπορημένοι,

μὴ νοιώθοντας τί ἡ ἐξαφνικὴ ἀδιαφορία αὐτὴ σημαίνει.

Γιατὶ ἀγνοοῦν ποῦ χθὲς στοὺς πρέσβεις ἦλθαν νέα βαρῶ.

Στὴν Ῥώμη δόθηκε ὁ χρησμὸς· ἔγειν' ἐκεῖ ἡ μοιρασιά.

ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΜΟΝΑΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ,
628—655 Μ. Χ.

Μὲ λόγια, μὲ φυσιογνωμία, και μὲ τρόπους
μιὰ ἐξαίρετη θὰ κάμω πανοπλία·

και θ' ἀντιρῶζω ἔτσι τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους
χωρὶς νὰ ἔχω φόβον ἢ ἀδυναμία.

Θὰ θέλουν νὰ μὲ βλάψουν. Ἀλλὰ δὲν θὰ ξέρει
κανεὶς ἀπ' ὅσους θὰ μὲ πλησιάσουν
ποῦ κείνται ἡ πληγὴς μου, τὰ τρωτά μου μέρη,
κάτω ἀπὸ τὰ ψεῦδη ποῦ θὰ μὲ σκεπάζουν.

Ῥήματα τῆς καυχίσεως τοῦ Αἰμιλιανοῦ Μοναῆ

Ἄραγε νάκαμε ποτὲ τὴν πανοπλία αὐτὴ;

Ἐν πάσει περιπτώσει, δὲν τὴν φόρεσε πολὺ.

Εἴκοσι ἑπτὰ χρονῶ, στὴν Σικελία πέθαγε.

ΑΠ' ΤΕΣ ΕΝΝΙΑ —

Δώδεκα και μισή. Γρήγορα πέρασεν ἡ ὥρα

ἀπ' τὲς ἑννιά ποῦ ἀναψα τὴ λάμπα,

και κάθισα ἐδῶ. Κάθουμιον χωρὶς νὰ διαβάζω,

και χωρὶς νὰ μιλῶ. Μὲ πῶνα νὰ μιλήσω

κατάμονος μέσα στὸ σπῖτι αὐτό.

Τὸ εἶδωλον τοῦ νέου σώματός μου,
ἀπ' τὲς ἑννιά ποῦ ἀναψα τὴ λάμπα,
ἦλθε και μὲ ἤρε και μὲ θύμησε
κλειστὲς κάμαρες ἀρωματισμένες,
και περασμένην ἡδονὴ—Τί τολμηρὴ ἡδονὴ!
Κ' ἐπίσης μ' ἔφερε στὰ μάτια ἐμπρός,
δρόμους ποῦ τώρα ἔγιναν ἀγνώριστοι,
κέντρα γεμάτα κίνησι ποῦ τέλεψαν,
και θέατρα και καφενεῖα ποῦ ἦσαν μιὰ φορὰ.

Τὸ εἶδωλον τοῦ νέου σώματός μου
ἦλθε και μ' ἔφερε και τὰ λυπητερά·
πένθοι τῆς οἰκογενείας, χωρισμοί,
αἰσθήματα δικῶν μου, αἰσθήματα
τῶν πεθαμένων τόσο λίγο ἐκτιμηθέντα.

Δώδεκα και μισή. Πὼς πέρασεν ἡ ὥρα
Δώδεκα και μισή. Πὼς πέρασαν τὰ χρόνια.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΑΠΟ «ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΦΕΛΛΑΧΟΥ»⁽¹⁾

Σέιτ—Ἐ—Μάρα.

Σὲ εἶδα, Μπεντουβίνε, ἀθλητικὴ
Νὰ ρίχνης τὴ σπορὰ εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς πεινασμένους.
Εἶδα τὴν κίνησί σου τὴν εὐεργετικὴν.
Σὲ εἶδα· και ἀπὸ τὴν ἡμέρα κείνη,
Ἦ πίστη μου στὸν ἄνθρωπο στερεώθηκε.

Σὺ, τὴ σπορὰ, ἀμέριμος, πετοῦσες·
Τὴν τίναγες στὸν ἄνεμο, ρυθμικά·
Κ' ἡ ὑποψία δὲν σοῦ πέρασε κὰν ἀπ' τὸ νοῦ
Πὼς μὲ τὴν ἴδια κείνη, πλατυὰ, κίνησί σου,
Στὴ πληγωμένη μου ψυχὴ, ἔσπερνες τὴν ἐλπίδα.

Τὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ, ἦσουν ἐσύ·
Τὸ πατρικὸ σου μάτι, θώπευε τοὺς κάμπους,
Βλοσσυρέ, Μπεντουβίνε, Σέιτ;—Ἐ—Μάρα.

Λεῖ—Λεῖ—Ἰλ—Ἀλλά.

Γρήγοροι, σκυφτοί, ἀπ' τὸ φορτίο,
Διαβαίνουν τέσσερης φελλάχοι·
Στὸ ἐρημικὸ τὸ κοιμητήρι, τὸ ἄφανο,
Ἐναν ἀπ' τοὺς δικούς των μεταφέρουν.
Ἀκολουθοῦν, μοιρολογῆτρες και στραβοί...

Ὅταν στὴ μάννα γῆ, παραδοθῆ τὸ σῶμα,
Τὴ νεκροκάσσα θὰ τὴ φέρουν πίσω στὸ χωριό.
Ἐκεῖ, σὲ μιὰ γωνιά τοῦ δρόμου, πὰν σὲ κόπριες ἀφιμένη,
Τὸ ξύλδ της θὰ τὸ πυρώνει ὁ ἥλιος·
Ὅς ποῦ ἡ σειρὰ, κάποιου ἄλλονοῦ θαλθῆ, ποῦ και κείνου
[θὰ ψάλλουν,

Τὸ «Λεῖ—Λεῖ—Ἰλ—Ἀλλά».

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

(1) Τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Φελλάχου», ποῦ γράφησαν στὴν Ἀθήνα, ἀναφέρονται σὲ σειρὰς ἀπὸ ἐντυπώσεις ποῦ ἀπεκόμισα ἀπὸ δυὸ φορὰς ποῦ ἔγρησα ἀνάμεσα στοὺς Φελλάχους.

θέλατε να στέκεστε πάντα κακρὰ μου... σὰ ξένη.

Τὰ λόγια του ἦταν ἔλο πίκρα, ἔλο θλίψη.

Ἐκείνη τοῦπε·

— Ἔνας ἐνθουσιασμός ἦταν· τί θὰ κρατιόταν ;

— Ἐ, ὄχι ἦταν ὁμορφο· μὰ δὲν μπορούσε πιά νὰ κρατήσῃ· φοβήθηκα μήπως κρατήσῃ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε· προαισθανόμανε ἕνα μεγάλο πόνου θὰ μὲ κράταγε ἔλη τῆ ζωῆ. Στὸ τέλος ἄφησα κάτι νὰ εἰπωθῆ κοροϊδεύοντας τὸν ἑαυτό μου· δὲν μ' ἔμελλε τί ἐντόπωση θὰ σὰς κάνει αὐτό· ποτέ μου δὲ σκέφτηκα τί ἐντόπωση θὰ σὰς κάνανε τὰ γράμματά μου· τί μ' ἔμελλε ! ἀφοῦ ποτέ δὲν ἔλεγα κείνο ποῦ ἤθελα.

Ἐξω φύσαγε τώρα· ὁ ἀγέρας ποῦ ἔτριξε τὰ τζάμια ζωήρευε τίς σκέψεις τους.

Κύτταξαν κι' οἱ δυὸ σκεπτικά τίς σπιθες τῆς φωτιᾶς.

— Ἀλήθεια, πότε γνωριστήκαμε ; πότε πρωτογράψαμε ῥώτησε αὐτή.

— Τί τὰ θέλετε ; ῥομαντικός καιρός· ξεχάστε τον· τῆς εἶπε αὐτός.

Ἐπειτα τὴν ῥώτησε πάλι σιγά·

— Καὶ τώρα; δὲν θὰ ξαναγράψουμε ;

— Ὅχι !. θὰ ζήσουμε.

Ἡ φωνή του ἦταν πιά χωρὶς συγκίνηση, καθάρια· σὰ νάχε ξεφύγει ἀπὸ κάποιο σάπιο κόσμο μπαίνοντας σὲ καινούργιο, φωτεινό, ἔλο ζωῆ.

* *

Ὅταν βγήκαν ἀπ' τὸ μαγαζί, εἶχε πιά σουρουπιάσει. Στάθηκαν στὴν εἴσοδο κυττώντας πλάγια τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἀγέρας εἶχε πέσει· ὁ δριζόντας ἦταν μουντός κι' ὁ καιρός μαλακός, ἔτοιμος νὰ χιονίσει.

Ἐπειτα πείραν τὸν δρόμο μέσ' ἀπ' τὰ δέντρα.

Ἐκείνη τοῦλεγε περπατώντας: Τὰ γράμματά μας ἀλήθεια, τί ὁμορφα, μὰ καὶ τί κουτά· ἔλο ῥομαντισμό· νομίζαμε πὼς μπορούμε νὰ συζητοῦμε γιὰ ἔλα· μὰ πάει σόυσανε πιά ἔλ' αὐτά. Ἡ σκέψεις μας ἦταν σὰν τὰ λουλουδάκια καὶ τὰ χόρτα ποῦ φυτρώνουν στὰ βουνά· πέφτει ἔπειτα τὸ χιόνι, τὰ σκεπάζει καὶ τὰ καίει.

— Ἦταν ὁμορφα φθύρησε αὐτός.

— Ἀρωστα, ἄρωστα, ἔκανε κείνη· ἔλο κλάψες.

Ἀλήθεια τώρα δὲν θὰ ξαναγράψουμε· καὶ γὼ ποῦλεγα πὼς θά'χω πάντα τὰ γράμματά σας, πὼς θά'μαστε πάντα φίλοι, τώρα...

Αὐτὸς τὴν κύτταξε μ' ἀγάπη.

— Πιστέψατε ποτέ—τῆς λέει γλυκὰ— πὼς δὲν θὰρχόνανε αὐτὴ ἢ μέρα... πὼς δὲν θὰγαπιόμαστε ;

— Μιὰ φορὰ—τὰπάντησε κείνη— ἀλήθεια μπορῶ τώρα νὰ τὸ πῶ· ναι μιὰ φορὰ εἶχα νομίσει πὼς ἀληθινὰ σὰς ἀγαποῦσα· δὲν εἶξερα τότε ποῖος εἶστε· σὰς εἶχα ἀγαπήσει μόνε ἀπ' τὰ γράμματά· μὰ ἦταν μόνε ἕνας ἐνθουσιασμός, μιὰ ψευτιά· τί ἀγάπη ! ἀλήθεια· ἔλκλαιγα ! νόμιζα πὼς ἔτσι ἔξωτερικεβα τὴν ἀγάπη μου. Ὅταν ἔπειτα ἔμαθα ποῖος εἶστε, ἢ ἀγάπη μου ἔγεινε πιὸ θετική, μιὰ φίλια, μιὰ συμπάθεια. Ἦμουν ὁμως εὐχαριστημένη γιὰ τὴν ἔξερα τί γύρεβα καὶ δὲν γέλαγα τὸν ἑαυτό μου. Πᾶνε πιά ἢ κλάψες...

— Τίς σκέπασαν τὰ χιόνια, ἔκανε αὐτὸς μὲ χαμόγελο.

— Ἀλήθεια πὼς μπορεῖ νὰ λυπᾶται κανεὶς μ' αὐτὸν τὸν καιρό· ἔλο ζωῆ· ναι, ἔλο χαρὰ. Καὶ τὸ βλέμμα τῆς ἔπεσε ἀπαλὸ στῆς βουνοκορφές.

Αὐτὸς ἔφερε τὸ χέρι του στοὺς ὄμους τῆς καὶ τὴν τράβηξε κοντὰ του.

Εἶχε πιά σκοτεινιάσει καὶ ἢ σκιές τους χάθηκαν πίσω ἀπ' τὰ δέντρα σὰ νάτρεχαν στὰ χιονισμένα βουνάκια νάνταμῶσουν τῆ ζωῆ.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΟΣΧΟΣ

“ΔΙΑΛΟΓΟΙ,”

ΡΩΤΗΜΑ (LXXI)

Ἀπὸ τὰστέρια ἐκεῖ ψηλά, ποῦ φώταγαν γλυκὰ, μέρχρι τὴν πράσινη, ἀπαλή, τῆ χλόη ὁποῦ πατοῦσα, ἔλο στὸ φῶς μὲ ῥώτησον μὲ πείσμα νὰ τοὺς πῶ. τάχα γιὰτί μὲ ῥώτημα κρυφὸ τὰποθαυμάζω.

«—Μπρὸς στὸ δικό σας τὸ τρανό, τὸ μεγαλεῖο ἀστέρια, μπρὸς στὴν λαμπρόφωτη, γοργή, φοβέρα σου ἀστραπή, μπρὸς στὴν ζιπαφείρινη οὐρανοὶ γαλήνη σας κι' αἰθρία, ὦ τὸ δικό μου τίποτε, σὰ σκέπτομαι, οἰγῶ ! . .»

ANAMNΗΣΗ (LXXII)

Ἀναζητῶντας σε παντοῦ στὸν κάμπο σὲ ξαναῦρα, κι' ἦταν μιὰ μέρα πένθιμη κι' ἦταν μιὰ δύση ὠχρή... μὰ τῆς καρδιάς μου ὡς ἀστραψὲ στὰ μάτια ἢ ὁμορφιά σου καθὲ τῆς χτύπο ἠσούχασες καὶ κάθε τῆς ὀρηγῆ.

HAMLET (LXXIII)

Σὰν πληγωμένος ἄγγελος, περνῶντας τῆς σκοτεινῆς, στὸ βάθος, πύλες τοῦ Ἄδην, μπρόβαλες νικητῆς του καὶ κριτῆς του, στὸ φῶς τοῦ παραδείσου τῆς ἀλήθειας, στὸ φῶς τοῦ μακρουνοῦ τῆς κόσμου λυτρωμένος.

RYAKI (LXX)

Μακροῦθε μὲ σταμάτησες, σὺ γάργαρο νερό, ποῦ τὴν κοιλιάδα γιόμιζες ἀπ' ἀρμονίας ἤχους, καὶ σὰ σὲ νύφη δίνοντας τὰ χεῖλή μου ἀσπασμό, ἔσκυφα κι' ἦπια —ὦ Λύτρωση—σταγόνα ἀπ' τὴ χαρὰ σου.

FORME (LXXVα)

Σὲ φωτεινοὺς σάντικρυσσα, τὰπόβραδο οὐρανοῦς, μέσα σὲ πλήθη ἀγγέλων, δοξασιμένη, τὰ τρισμεγάλα ἀνοίγοντας φτερούγια σου μαυτοῦς γιὰ κάποια χώρα ξένη.

(LXXVβ)

Σὲ μυστικούς σἀπάντησα, μεσάνυχτα, οὐρανοῦς, μέσα σὲ πλήθη ἀγγέλων, δοξασιμένη, μὰ, τῆ καρδιά μου ἐπλήγωσες σὰ μούλες μὲ λυγμούς, «τί θές, θνητέ, στὰ ξένα ; . . .»

1916

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γ Λ Ω Σ Σ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Α

Τὰ νεοελληνικά επίθετα μὲ —' 205

Γιὰ τοῦτα μίλησε ὁ κ. Χατζηδάκης στὴν «Ἐπετηρίδα τοῦ Πανεπιστημίου» τόμ. Β', σελ. 42 μὰ ἐπειδὴ οὔτε γιὰ ἔλα μίλησε οὔτε εἶπε τὸ σωστὸ γιὰ ἔσα μίλησε δὲν τὸ θεωρῶ ἄσκοπο νὰ δώσω ἔδω τὴν ἐξήγηση ποῦ μοῦ φαίνεται ἢ πιὸ σωστὴ καὶ πιὸ ἐπιστημονική.

Ὁ σοφὸς καθηγητῆς τῆς γλωσσολογίας τὰ θέλει ἀπ' τὰ ἀντίστοιχα ῥήματα. Ἀπὸ ῥήματα στὴ νέα Ἑλληνική, οὐσιαστικά βέβαια γίνονται, μὰ ἐπίθετα δὲ γίνονται. Ὅχι· καὶ παράδειγμα ὀλοφάνερα τὸ κλούβιος ποῦ ἔχει ἀντίστοιχο ῥήμα κλουβιάζω ἢ κλουβιάινω. Ἀπὸ τὸ ῥήμα βγαίνει ἀπ' τὸ ἐπίθετο.

Πὼς ἀπ' τὸ κλούβιος ἔγινε τὸ διπλότυπο ῥήμα φαίνεται πρῶτα ἀπ' τὸ 1, ποῦ ἔχει πρὶν ἀπ' τὰ προσκολλημένα —άζω, —αῖνω, ποῦ εἶνε βέβαια τοῦ κλούβιος· δηλ. κλούβι-ος > κλουβι-άζω, κλουβι-αῖνω. ἔπειτα ἀπ' τὴ διπλοτυπία του τὴν ἴδια, δηλ. ἀπ' τὸ κλούβιος ἄλλο εἶπαν κλουβιάινω κι' ἄλλο κλουβιάζω. Δὲ θὰ βρεθῆ κανένας τόσο ἀφελῆς νὰ πιστέψει τὸ ἐνάντιο. Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῶν πτωτικῶν μέσα στὸ ῥήμα ποῦ δείχνουν ὀλοφάνερα καὶ χεροπιαστά· πὼς ἀπ' τὸ πτωτικὸ ἔγινε τὸ ῥήμα, γιὰτί ἀλλιῶς δὲν ἔχουνε λόγος νὰ βρίσκονται μέσ' τὸ ῥήμα, ὁ κ. Χατζηδάκης δὲν τὰ προσέχει. Λέει λ. χ. στὰ ΝΝΕ α' σελ. 16 : λαχτιζω > ἢ λάχτα καὶ λαχταρίζω > ἢ λαχτάρα. Τὸ λαχτιζω εἶνε βέβαια τὸ ἀρχαῖο λακτιζω κι' ἀπ' αὐτὸ βγαίνει κανονικὰ ἢ λάχτα, μὰ τὸ λαχταρίζω τί εἶνε ; ἀπὸ ποῦ βγήκε, γιὰ νὰ βγεῖ ἀπ' αὐτὸ ἢ λαχτάρα ; ἔτσι στὰ καλὰ καθούμενα τὸ λαχτιζω ἔγινε λαχταρίζω ; τί εἶνε λοιπὸν ἐκεῖνο τὸ -αζ- ; ποῦ βρέθηκε ; ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσε ; Λίγη προσοχὴ χρειάζεται γιὰ νὰ νιώσουμε πὼς τὸ -αζ- ἐκεῖνο εἶνε τῆς λαχτάρας καὶ πὼς ἀπ' τὴ λαχτάρα ἔγινε τὸ λαχταρίζω κι' ἀπ' τὸ λαχταρίζω ἢ λαχτάρα. Δηλαδή :

α' : λαχτιζω > λάχτα,

β' : λάχτα + αρα (ἢ μεγεθυντικὴ κατάληξη) > λαχτάρα,

γ' : λαχτάρα > λαχταρίζω.

Ἄμοια λέει (Ἐπετηρ. Θ' 44) πὼς τὸ κλούβιος γίνε-ται ἀπ' τὸ κλουβιάινω, χωρὶς νὰ προσέξει ἐκεῖνο τὸ 1 ποῦ φωνάζει πὼς εἶνε τοῦ κλούβιος καὶ μόνον ἀπ' τὸ κλούβιος μπορεῖ νὰ βγεῖ ῥήμα κλουβιάινω, εἰδημὴ ἔπρεπε νὰ μᾶς πεῖ τότες ἀπὸ ποῦ γίνεται τὸ κλουβιάινω γιὰ νὰ γίνεῖ ἀπ' αὐτὸ τὸ κλούβιος.

Μὰ ἄς ἔρθουμε στὸ θέμα μας.

Ἀπ' τὴν παράδοση μᾶς ἔρχονται οἱ τύποι καθαρὸς καὶ καθάρεις (μεταγενέστερο : καθάρτος), ὀρθὸς καὶ ὀρθιος ποῦ σώζονται κοί δυὸ στὴ ζωντανὴ γλώσσα.

Κατὰ τοῦτα, ἀπ' τὴν κοινὴ ἀκόμα, κοντὰ στὸ κρύφιος εἶνε καὶ : κρυφὸς (Ἀρκαδίου τοῦ γραμματικοῦ ἐκδ. Bekker σ. 84, 17).

Ἐπίσης τὸ ἴσος στὴν Κοινὴ τὸ εἶπαν καὶ ἴσιος κατὰ τὸ ὀρθιος (ὁ Ἡσύχιος ἔχει τὸν τύπο : ἴσιον). Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ ἀντίθετο στὸ νόημα περισσὸς τὸ εἶπαν καὶ περισίσιος φράση : ἴσιος καὶ περισίσιος.

Ἐτσι λοιπὸν ἔχουμε διπλοὺς ἰδιονόητους τύπους :

ὀρθὸς καὶ ὀρθιος
καθαρὸς καὶ καθάριος
κρυφὸς καὶ κρύφιος
περισσὸς καὶ περισίσιος

Κεπειδὴς κάθε νέο πρᾶμα εἶνε καὶ καθαρὸ, κατὰ τὸν τύπο : καθαρὸς καὶ καθάριος

εἶπαν : καινουργός(1) καὶ καινούργιος

Κεπειδὴς ὁ καινούργιος καὶ καθάριος εἶνε καὶ (εὐ-πρεπῆς > (ἐ)φπρεπὸς) πρεπὸς, εἶπαν ἀκόμα : πρεπὸς καὶ πρέπιος.

Ἀκόμα ὁ τύπος ξύπνηγος μὲ τὸν ξεπεσμό τοῦ γ ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ φωνήεντα γίνεται ξύπνητος, (πρὸβλ. ἀφόρε(γ)ος > ἀφόρεος, ξέφτυ(γ)ος > ξέφτυος ἔτσι ἔχουμε τὴ διπλοτυπία :

ξυπνὸς καὶ ξύπνιος

ἔτσι σιγὰ σιγὰ μέσ' στὴν ψυχὴ τοῦ γλωσσοπλάστη λαοῦ στέριωσε ἢ τέτοιος λογῆς διπλοτυπία.

Ὅστε ὅταν τὸ κοῦφος τὸ εἶπαν κοῦφιος κατὰ τὰ οὔριος, ἄδειος, τὸ σχετίσανε μὲ τὸ συγγενικὸ κατὰ τὸ νόημα καὶ ἴδιο κατὰ τοὺς φτόγγους (κωφὸς >) κωφὸς (= κωφὸς στὰφτια) κέτσι βγήκε ἢ διπλοτυπία :

κωφὸς καὶ κούφιος

Κατὰ τοῦτο λοιπὸν εἶπαν τὸ ὁμοίονημο : σο(μ)φὸς > ξοφὸς > ζοφὸς καὶ ζούφιος

Ἐτσι λέμε στὴν Ἀρτάκη τὸν ἄδύτατο, τὸν ἄρρωστίαρη, τὸν καχεκτικὸ, τὸν κούφιο ἄνθρωπο.

Κατὰ τοῦτα λοιπὸν εἶπαν καὶ τὸ ὁμοιονόημο μὲ δάφτα :

σαπρὸς καὶ σάπιος

Δηλαδή σαπρὸς ὅπου τὸ ρ ξεπέφτει γιὰτί τυχαίνει ἀνάμεσα σὲ δυὸ σύφωνα πργ (σύγκρισε : εὐδία > ἐβδία > ἐβιά (Χατζ. ΜΝΕ, α', 3) χρ(υ)σὸς > χρὸς > ξὸς, (Φ.Γρ. 254 καὶ ΜΝΕ, α', 254), ἀβρι-ἀργὰ > ἀβιαργὰ (Ξανθοῦδ. Ἐρωτοκ. 514).

Κεπειδὴς στὴν ἀναλογία συντραβιόυνται ὄχι μόνον τὰ ὅμοια μὰ καὶ τὰντίθετα, τὸ στερεὸς τόνιστηκε στέριος κατὰ τὸ σχῆμα :

στερρὸς καὶ στέριος

Σύφωνα μὲ ἔλ' ἀφτὰ εἶπαν ἀκόμα : (ἐψανὸς >) ψανὸς καὶ ψάνιος

Ἐτσι εἶπαν καὶ στὴν Κρήτη : μονὸς καὶ μόνιος (ἀντὶ μόνος).

Τὰ πλέριος καὶ φτούριος πάλε ἔγιναν ἔτσιδα :

Ἐπειδὴς ἀπ' ἀρχῆς ὑπαρχαν παράλληλοι τύποι ἄκαιρος —καίριος, ἄωρος—ώριος, ἄνισος—ἴσιος, ἄπρεπος—πρέπιος, ἄδικος—δίκιος

εἶπαν κατὰ τοῦτα καὶ ἀπ' τὸ ἄπλερος > πλέριος καὶ ἀπ' τὸ ἀφτουρος > φτούριος, βοηθῶντας βέβαια καὶ τὰ ὁμοιονόημα στέριος, ἀκέριος.

(Στὸ ἐρχόμενο τελειώνει)

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΠΟΥ ΙΣΩΣ ΔΕ ΧΡΕΙΑΖΟΤΑΝΕ

Στὸ περασμένο φύλλο τοῦ «Βωμοῦ» κάποιος Στ, μοῦ κάνει τὸ δάσκαλο.

Δὲ θ' ἀπαντήσω οὔτε γιὰ τὴ βρισιὰ ποῦ μοῦ δίνει ὁ μαέστρος Στ, ποῦ θεωρεῖ δουλειὰ τῆς μετριότητος τῶν δασκάλων, ὅ,τι δὲν εἶνε αὐτοσχεδιασμός, οὔτε νὰ χαρακτηρῆσω τὴ δύναμη τῶν επιχειρημάτων τοῦ ἀγνωστοῦ μου κυρίου, ποῦ μοῦ θυμίζει κάποιον ἄλλο κύριο, ποῦ κι' αὐτὸς

(1) Σὰν τὰ : εἰλικρινῆς > — νόος, ψευδῆς > ψευδός, κτλ. (ΜΝΕ δ', σελ. 9 καὶ πέρα) ἔτσι καὶ καινουργῆς > καινουργός. Τὸ καινούργος τοῦ Πόντου συναρμῆς : καινουργός + καινούργιος > καινούργιος, ὄχι δὲ κατὰ τὸ καινούργος, γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ !

Τὸ καινούργιος τοῦ Βαλαωρίτη μπορεῖ νὰκοιουθήσει τὸ καινούργιος μόνον ἀπὸ φράση : βγήκε ἕνας καινούργιος καινούργιος/ Μπορεῖ ὁμως καὶ ἔτσι : ἴσος καὶ ἴσιος, κοῦφος καὶ κούφιος, κρύφος καὶ κρύφιος, μόνος καὶ μόνιος : > καινούργος καὶ καινούργιος.

μου άπάντησε στη μελέτη μου για τὸ δεκατριούλλαδο, ποὺ δημοσίεψα στὸ λιγὸζωο περιοδικὸ «Νέα Τέχνη», μὲ τὸ βαρυσήμαντο ἐπιχειρήμα, ὅτι, ἡ κριτικὴ μου δὲ θὰ φτάσει τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν Πολυλά.

Ὁ κ. Στ., ἀφοῦ βρίσκει ἓνα στίχο, ποὺ μπορεῖ νὰ μεταφέρεις τὸ λάθος ἀπὸ τὸ ἓνα σημεῖο στὸ ἄλλο, μοῦ λέει ὅτι, δὲν ἔκρινα σωστά, γιατί ὁ στίχος ἐκεῖνος δὲν τονίζεται στὴ πέμπτη συλλαβὴ ἀλλὰ στὴν ἕκτη, κ' ἔτσι δὲ βγαίνει ἀπὸ ρυθμὸ. Ἐμεῖς δεχόμεστε τὴν ἐξήγησιν τοῦ κ. Στ., μὰ τότες θὰ συμβοῦνε πολὺ σκληρότερα πράματα. Ἐκεῖ ποῦ ὑπαρχ' ἓνα λάθος, θὰ φυτρώσουν τρία. π. χ.

Τὰ μυστήρη—α κάλλιο νὰ μὴν ξεδιαλύνω.

Ἡ συλλαβὴ «ρι-α», γίνεται δύο, κ' ἔτσι φυτρώνει μιὰ φριχτότατη χασμοδιά, ἡ ἔνατη συλλαβὴ «μὴν» τονίζεται, κ' ἔτσι πάλι: φύγει ἀπὸ τὸν λαμβικὸ ρυθμὸ, ποῦ εἶναι ἡ βίαση τοῦ ἐντεκασύλλαβου, καὶ ὁ στίχος καταντάει δεκατριούλλαβος, ποῦ δὲν ἔχει καμιά σχέση με τὸν ἐντεκασύλλαβο.

Ἐπειτα ποῖος εἶπε στὸ μεγαλοφυῆ ἐπικριτὴ μου ὅτι, ἐπιτρέπεται αὐτέρετα ν' ἀνακατεύουμε μὲς τὸν ἐντεκασύλλαυο τὸν λαμβικὸ καὶ κάθε ἄλλο ρυθμὸ; Μοῦ ἀναφέρει τὸ δαχτυλικὸν ἐντεκασύλλαβο, ποῦ ὀνομάζεται Δαντέσκος, μὰ ἔξω ἀπ' αὐτόν, σὲ ποῖὸ ποιητὴ ποῦ ξέρεῖ τί τοῦ γίνεται εὑριξε ὁ θαυμάσιος κύριος ἐντεκασύλλαβος λαμβικούς ἀνακατεμένους ὅχι μὲ δεκατριούλλαβους ἀνακαιστικούς, μὰ τοῦλάχιστο μὲ ἀναπεστικούς ἐντεκασύλλαβους κ' αὐτὸ ἂν εἶναι δυνατό.

Μὰ τί κάθομαι καὶ φιλοκοσκινίζω τὰ πράματα, ὅταν ὁ ἀξιοθαύμαστος Στ., ἀνακάλυψε ὅτι ὁ ἐντεκασύλλαβος δὲν εἶναι λαμβικός, ἀλλὰ παιονικός;

Θὰ εἶμουν ἀρκετὰ περίεργος νὰ μὲ πληροφοροῦσε ὁ κ. Στ., πὼς θὰ μπορούσε νὰ σχηματίσουμε στίχο ἑμεῖς οἱ νεοέλληνας μὲ τὴν τονικὴ γλώσσα μας, ποῦ τὸ περισσότερον ποῦ ἔχει εἶναι λέξεις προπαροξύτονες, ὅταν ὁ πρῶτος τροχαϊκὸς παίωνας ἀπαιτεῖ λέξεις ἀντιπροπαροξύτονες; π. χ.

—υυυ | —υυυ | —υυυ

Ἐπειτα πὼς θὰ μπορούσε νὰ σχηματιστεῖ ὁ γνωστὸς ἐντεκασύλλαβος ἀπὸ τὸ δεύτερο τροχαϊκὸ παίωνα, ὅταν ἐπαναλαμβανόμενος τὸ πόδι, σχηματίζει στίχο τονιζόμενος στὴν ἐντέκατη συλλαβὴ; π. χ.

υυ—'υ | υυ—'υ | υυ—'υ

Ἀκόμα ἐξεταζόμενος αὐστηρά, καὶ ὁ πρῶτος λαμβικὸς παίωνας δὲ μᾶς δίνει τὸν ἐντεκασύλλαβο, μὰ ἓνα δωδεκασύλλαβο λαμβικὸ, καὶ μονάχα ὁ δεύτερος λαμβικὸς παίωνας μᾶς δίνει πάντα τὸν ἐντεκασύλλαβο.

Μὰ βλέπω τὸν ἀγνωστο κύριο ποῦ ἐτοιμάζεται νὰ μοῦ φωνάξει ὅτι, αὐτὸ ἤθελε νὰ πεῖ. Θὰ τότε συμβουλέψω νὰ ἐξετάσει τὸ πρᾶμα πρὶν ἀποφασίσει, μὰ δυστυχῶς γιὰ τὸν ἀξιότιμο μαέστρο, οὔτε ὁ περίφημος δεύτερος λαμβικὸς παίων, εἶναι αὐτὸς ποῦ μπορεῖ νὰ δώσει τὸν ἐντεκασύλλαβο. Τ'ἀρχαῖα μέτρα ἀπέθαναν μαζὺ μὲ τίς γλώσσες καὶ τὴν προφορά, καὶ οἱ νεώτερες γλώσσες σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτήρα τους ἔχουνε δικούς τους μετρικούς νόμους κάθε μιὰ. Καὶ οἱ περίφημοι παίωνες, ποῦ ἔχουν ἓνα τροχαῖο ἢ ἓναν λαμβο κ' ἓναν πυρρίχιο, δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὰ νεώτερα πόδια, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ κατασκευάσουμε, γιατί στὴ γλώσσα μας δὲν ὑπάρχουν λέξεις ἄτονες, ὅπως ὑπαρχαν στὴν ἀρχαία ὄλο μὲ βραχέα φωνήεντα, καὶ οὔτε οἱ δύο ἄτονες συλλαβές, ἰσοδυναμοῦνε μὲ μιὰ τονισμένη, κ' εἶναι γνωστὸν ὅτι, ὁ πυρρίχιος σχηματίζεται μονάχα μὲ βραχέες συλλαβές, ποῦ μὲ κάποια συγκατάβαση, θὰ μπορούσε νὰ ποῦμε μὲ σημερινές ὄλο ἄτονες γιὰ τὴ γλώσσα μας. Μὰ ὅταν ἡ γλώσσα μας δὲν ἔχει λέξεις ὄλο ἄτονες, καθὼς εἶχε

ἡ ἀρχαία μὲ ὄλο βραχέες, τότες τί γυρεύει ὁ περίφημος πυρρίχιος στὴ σημερινὴ μετρικὴ;

Αὐτὰ μονάχα γιὰ τώρα μὰ ἀργότερα ὁ κ. Στ., ἂν θέλει, ἂς διαβάσει τὴ μελέτη μου γιὰ τὸν «Ἐντεκασύλλαβο», ποῦ εἶναι ἔτοιμη, καὶ πρόκειται κάπου νὰ δημοσιευτεῖ.

Γιὰ τ' ἄλλα ποῦ μοῦ παρατηρεῖ, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη οὔτε νὰ ἀπαντήσω. Ἐκεῖνο μονάχα ποῦ ἔχω νὰ τοῦ πῶ, εἶναι ἡ τελειωτικὴ ἄγνοια ποῦ ἔχει γιὰ τὸ τί θὰ πεῖ χασμοδιά καὶ τί συνήζηση. Φαίνεται ὅτι μέσα στὸ μυαλὸ του ἀνακατεύονται παράξενα κάποιες θεωρίες καθαρευουσιάνων, ποῦ πέθαναν μαζὺ μὲ τὴν καθαρεύουσα. Τελειώνω δηλώνοντας ὅτι δὲ θ' ἀπαντήσω σ' ὅτι δήποτες κ' ἂν ἀπαντήσει ὁ Στ., ἢ ὅποιος ἄλλος, γιατί δὲν ἔχω καιρὸ γιὰ χάσιμο.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΣΟΝΝΕΤΑ

ΤΡΙΤΗ ΣΕΙΡΑ

Π

—ΜΑΡΑΣΜΟΣ—

—Στὸ Κανονογράμμι—

Σὲ μιὰ κορφήν ἑλβετικὴ μοῦ μέλλεται νὰ σβύσω κάτω ἀπὸ οὐρανὸ (ὦ! Ἀθήνα μου!)-μουντό, συννεφιασμένο μακριὰ ἀπὸ κάθε γνώριμο καὶ κάθε ἀγαπημένο μιὰ νύχτα χυνοπορινή, χωρὶς νὰ ψιθυρίσω

Πικρότατο παράπονο ποῦ τόσο νέος πεθαίνω....

(Μόνον μὲ σὲ στὴ μνήμη μου καθὼς θ' ἀργοσφαλλήσω τὰ μάτια μου, κάποιο γλυκὸ χαμόγελο θ' ἀφήσω ποῦ δὲ μ' ἀγάπησες ποτὲ κ' ἔτσι θὰ σὲ πικραίνω.)

.... Καὶ θλιβερὸς ξεχύνεται θρηνητικὰ ἀπὸ πέρα ὁ ἀντίβος τῶν κοπαδιῶν ποῦ ἀργογυρνᾶν στὴ στάνη καὶ τοῦ τσομπάνου ἀχολογᾶει σ' ἀπόμακρο ἢ φλογέρα.

σὰ μοιρολόι μου στερνὸ στὴν κλίνη μου ποῦ φτάνει.

Κι' ὀκνή ἢ καμπάνα τοῦ χωριοῦ βαρεῖα-βαρεῖα χτυπάει.... —τὴ νέα ποῦ πλαῖι μου πέθανεν ἔχτες ξεπροβοδαίει.

(1919)

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΠΑΣΤΕΛ

Βράδυ· οἱ φωνές τῶν ὄργωτῶν ποῦ ἐσκίζαν τὸν ἀγέρα μὲσ' στὰ κλαδιὰ ξεψύχισαν μὲ τίς στερνές ἀχτίδες, τῶν κλαδευτάδων σβύσαν τὰ τραγούδια κ' ἡ φλογέρα ποῦ ἐνὸς βοσκοῦ νανοῦριζεν ἐνθύμισες κ' ἐλπίδες.

Ὅλα σωμαίνου· μοναχὰ τὴν ἐρημιὰ ταράζει ἓνας ζευγάς ποῦ γιὰ νερὸ τὰ βόδια του πηγαίνει· ξεχάστηκε μὲ τὸ κεντρὶ στὸ χέρι νὰ κυττάζει τὸ μονοπάτι τοῦ βουνοῦ ποῦ ἡ Νύχτα κατεβαίνει.

Μέσ' στὰ χωράφια, τὰ παλιά, τ' ἀσβεστωμένα σπῖτια γύρω ἀπ' τὴ μάννα τὴ φωτιὰ τοὺς χωριανούς μαζεῦουν καὶ μοιάζουνε, στῆς καταχνιάς τὴ ζεμπουλέγια γήτεια, σὰ μαρμαρόχτιστοι ναοὶ ποῦ τὴν Ἐστία λατρεύουν.

ΧΡ. ΕΣΠΕΡΑΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ

Ἐκεῖνο ποῦ χαρακτηρεῖ τὴ ποίησιν τοῦ Νίκου Σαντορινιοῦ εἶναι τὸ ἀποστολικὸ της βρος. Ὁ Νίκος Σαντορινιὸς, κατ' ἀντίθεσιν μὲ φημισμένους μεγάλωνους ποιητὰς μας, ἔχει ἓνα ἐγὼ, ἐγὼ ποῦ πάλαι ἀπὸ ἀίσθημα ἐλευθερίας καὶ ἀπὸ ἀίσθημα ἀγάπης καὶ συμπάθειας. Ἡ ποίησιν του, ἔχει κατὶ τὸ τυφρὸ χωρὶς νάναί θηλυπρεπής, κατὶ τὸ ἀπλοῖκό χωρὶς νάναί ἐπιπόλαιη, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔχει μέσα της τὴ μουσικὴ. —Ὁ Σαντορινιὸς ἔχει δημοσίεψῃ, ἀκόμη καὶ μερικὰ κριτικὰ σημειώματα στὰ «Προπύλαια». — Παραθέτωμε ἐδῶ ἓνα ἀπὸ τὰ καινούργια του ποιήματα, ὅπως μᾶς ἐστάλη, χωρὶς τίτλο.

Γ. Β.

Εἶπα: ἂς σταματήσω ἐδῶ, νομίζω πὼς ἀράζω, κ' ὄλο τὸ εἶναι μου ἂς γινῆ, θῦμα στὴν Καλωσύνη, κ' ἂν ἡ κακία μερικῶν μὲ κάνει καὶ σπαράζω, στὰ χέρια τὰ τυραννικά, θὰ νοιώθω εὐγνωμοσύνη.

Μὲ εἶδαν πὼς τοὺς φέρνομον, μ' ὄση μποροῦσα ἀπλότη· κ' ὄλοι ἐντὸς γελάσανε, τὴν εἶπανε βλακεία, μὰ γὼ τὰ μάτια μου ἔστρεψα, στὴ σκέψη μου τὴ πρώτη, καὶ προσπαθοῦσα νὰ κρατῶ τὴν τέλειαν ἀρμονία...

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Ἐκεῖνοι ποῦ φεύγουν»

Πλάτων Ροδοκανάκης

Τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἀρμονίας τεχνίτης, γεμᾶτος ὁμορφιά καὶ ζωῆ, γεμᾶτος ὄνειρα γιὰ τὸ μέλλον τοῦ θεάτρου, πιστὸς κ' ἀκούσιος τῶν βυζαντινῶν χρόνων μελετητής, μᾶς ἄφισε δῶ καὶ λίγες μέρες ὁ Πλάτων Ροδοκανάκης. Θρηνοῦμε εἰλικρινὰ γιὰ τὴν ἀπώλεια αὐτῆ, ἀπώλεια ἴσως τραγικότερη στὸ στενὸ κύκλο τῶν δραματικῶν μας συγγραφέων. Δὲν ξίχομε ἂν τὸ ἔργο ποῦ μᾶς ἀφίνει θὰ ζήσῃ πολὺ ἢ ἂν μ' ὄλα τὰ ἐλαττώματα του στέκει ψηλότερα ἀπὸ πολλὰ σύγχρονα φιλολογικὰ κατασκευάσματα: αὐτὸ τὸ ζήτημα μποροῦν ἄλλοι πιδ εἰδικοί ἀπὸ μᾶς νὰ μᾶς τὸ λύσουν καὶ νὰ μᾶς γνωρίσουν πιδ πλατεῖα τὸ ἔργο τοῦ Ροδοκανάκη. Δυστυχῶς μιὰ τέτοια μελέτη ὑπάρχει φόβος νὰ μὴ γραφῆ ἴσως ποτὲ, τὴ στιγμὴ ποῦ γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ποιητῆ δὲν ἐκουνηθήκε κανένας λόγιος. Ἀπὸ κείνους ποῦ γνώρισαν τὸν συγγραφέα καὶ τὸ ἔργο του περιμέναμε μερικὲς γραμμὲς εὐλαβητικὰ ἀφιερωμένες στὴ μνήμη του. Ἀπορῦμε πὼς οὔτε ὁ κύριος Νιρβάνας, οὔτε ὁ κύριος Φορτούνιο δὲν ἐγραψαν δυὸ λόγια, οὔτε καὶ αὐτὸ τὸ «Ἔθνος» κἂν ἐμνημόνευσε τὸ θάνατο ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πιδ τακτικούς καὶ ἐκλεκτοὺς συνεργάτες του. Εἶναι μοραῖο φαίνεται αὐτῆ Ἑλλάδα οἱ διάφοροι λόγοι νὰ λησμονοῦνται ἅμα πεθαίνουν. Τῆς προάλλες στὴ Γαλλία ὁ θάνατος τοῦ Etienne Lamy, καὶ τοῦ Paul Marguerite δὲν ἄφησε ἀσυγκίνητους τοὺς φιλολογικούς κύκλους. Ὅλοι ἐγραψαν ἄρθρα ἀναλυτικὰ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν δύο ἐκλεκτῶν αὐτῶν συγγραφέων.

**

Δὲν θ' ἀναλύσωμε τὸ ἔργο τοῦ Πλάτωνος Ροδοκανάκη. Εἶν' ἄλλοι ἰκανότεροι γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ. Ὁ κύριος Κόκκινος στὴ «Νέα Ἑλλάδα» ἔγραψε γι' αὐτὸ μὲ συγκίνηση καὶ εἰλικρίνεια. Ἐμεῖς δὲν θέλομε παρὰ ν' ἀφιερῶσωμε μερικὲς γραμμὲς γιὰ τὴ μνήμη ἐνὸς τεχνίτη ποῦ ἂν ζοῖσες ἀκόμη θὰ μᾶς ἔδινε ἴσως μιὰ μέρα ἔργα μὲ πιδ δυνατὴ πνοή, μὲ πιδ δουλεμένο στίχο ἀπὸ τὸν «Ἅγιον Δημήτριο» καὶ τὴν «Κλυταιμῆστρα».

Ὅλοι οἱ κριτικοὶ (μὰ ὑπάρχουν ἄρα γε στὸ τόπο μας κριτικοί;) μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κύριο Φῶιο Πολίτη ἐξεσπάθωσαν ἐναντίον τοῦ Ροδοκανάκη γιὰ τὴ «Κλυταιμῆστρα» ἢ ὅποια ἀνομφίβως ἔχει πολλὰ, ἅπειρα ἐλαττώματα καὶ ἀναχρονισμούς, μὰ καὶ ποῦ δεῖχνε

συγχρόνως μ' ὄλα τὰ ψεγάδια της μιὰ εὐγενικὴ καὶ εἰλικρινὴ προσπάθεια γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς δραματικοῦ θεάτρου ἀποκλειστικὰ φιλολογικῶ.

Εἶχαμε τὴν ἀνέλπιστη τιμὴ νὰ γνωρίσωμε προσωπικὰ τὸν Ροδοκανάκη, λίγες μέρες πρὶν παιχθῆ ἡ «Κλυταιμῆστρα». Μὲ συγκίνηση κ' ἐνθουσιασμὸ μᾶς μίλησε γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου καὶ μὲ μεγάλη καλωσύνη δέχτηκε ν' ἀκούσῃ τὴ γνώμη μας γιὰ τὴ φιλολογικὴ τοῦ τόπου μας παραγωγή. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια τὸ πρῶτο βράδυ ποῦ παίχτηκε τὸ ἔργο αὐτὸ ἂν συνολικὰ δὲν κατόρθωσε νὰ μᾶς ἐνθουσιάσῃ ἐν τούτοις ἡ σκηνὴ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀγαμέμνονα, καθὼς κ' ἡ πρώτη σκηνὴ τῆς τρίτης πράξης μᾶς συγκίνησαν ἰδιαίτερος μὲ τὴ δραματικὴ τους πνοὴ καὶ τὸν τραγικὸ τους χαρακτήρα. Αἰσθανθήκαμε γιὰ λίγες στιγμὲς ὅτι κατὶ ἱερὸ γινότανε μέσα στὴ ψυχὴ μας κ' ἐχαρήκαμε γιατί ὁ ποιητὴς μᾶς ἔδινε μιὰ τέτοια εὐκαιρία νὰ ξεχάσωμε γιὰ λίγο τῆς ἡρωίδες τοῦ καθημερινοῦ κατασκευάσματα ποῦ λέγεται δράμα καὶ ποῦ γιὰ πολλούς δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μέσον γιὰ νὰ κερδίσουν λεπτὰ, χωρὶς νὰ προσθέτουν τίποτὰ στὴ Τέχνη.

**

Ἐχομε πεποίθησιν πὼς μὲ τὸ ἔργο τοῦ ὁ Ροδοκανάκης πρόσθεσε ἀρκετὲς σελίδες στὴν ἑλληνικὴ φιλολογία. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ «Φλογισμένου Ράσου» περνοῦντας ἔπειτα ἀπὸ τὸ «Βυσιανὸ Τριαντάφυλλο» ἕως τὸν «Ἅγιον Δημήτριο» καὶ τὴν «Κλυταιμῆστρα» τὸ ταλέντο τοῦ ποιητῆ ποῦ θρηνοῦμε σήμερα παρουσίασε μιὰ δημιουργικὴ ἐργασία, ἀπὸ τὴν ὁποία πολλὲς σελίδες πρέπει νὰ ζήσουν.

Δραματικὸς συγγραφέας μὲ φωτιὰ μέσα του, βυζαντινολόγος ἀπὸ τοὺς πιδ ἐκλεκτούς, χρονολόγος μὲ χιοῦμο, διηγηματογράφος πολὺ καλός, ὁ Ροδοκανάκης μὲ τὸ θάνατο του ἀφίνει ἓνα κεινὸ σημαντικό στὴ φιλολογία μας.

Ψυχὴ γεμάτη πόθο νὰ δημιουργήσῃ κατὶ νέο καὶ ὑψηλὸ, ν' ἀνοῖξῃ νέους ὁρίζοντες ὁ ἀείμνητος Ροδοκανάκης μᾶς ἔδωσε τὸ παράδειγμα ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποκλειστικὰ ἀφιερωμένου στὴ Τέχνη κ' αὐτὸ εἶν' ἀρκετὸ γιὰ νὰ συμπιθώσωμε τὸν ποιητὴ τῆς «Κλυταιμῆστρας» ὀρίχοντας καὶ μᾶς λίγα λουλούδια εὐλαβητικὰ στὸ νοσὸ τοῦ τάφο σᾶν ἓνα φόρο εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ γοργὸ μὰ σημαντικὸ, πέραςμα του.

21, Γενάρης 1919

ΓΕΩΡΓ. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Οἱ «Ἐπιστημονικοὶ συγγραφεῖς»

Οἱ νέοι μας ποῦ διαβάζουν ἢ ποῦ γράφουν, ἀγνοοῦν μιὰ τάξιν ὀλόκληρην συγγραφέων, ἐκείνην τὴν λεγόμενων «ἐπιστημονικῶν συγγραφέων». Πρόκειται γιὰ τοὺς ἐπιστήμονας ἐκείνους ποῦ ὑπῆρξαν ἄλλο τόσον δυνατοὶ ὡς συγγραφεῖς ὅσον καὶ μεγάλοι ὡς ἐπιστήμονες. Ἴσως θὰ ἦτο σωτήριον γιὰ τοὺς νέους μας ποῦ γράφουν, νὰ ἤμνηστο σὲ μιὰ κάποιαν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ ἔργα τῶν «ἐπιστημονικῶν συγγραφέων». Ἡ ἐπιστημονικότης εἶνε σήμερα τὸ πρῶτον γνῶρισμα ἐνὸς ἀληθινοῦ συγγραφέα· καὶ τὴν ἐπιστημονικότητα αὐτὴ τὴν βρισκομεν πιδ εὐκόλα στους ἴδιους ἐπιστήμονας, στὰ ἔργα τῶν ἐκείνα ποῦ συγχρόνως ἔχουν καὶ φιλολογικὴν ἀξίαν.

Ἐξ ἄλλου οἱ ἐπιστήμονες μᾶς μιλοῦν γιὰ τόσα πράγματα ποῦ εἶναι ποιητικὰ καὶ ποῦ δὲν ἔχουν φθῆσῃ ἀκόμη νὰ ἐγγραφθοῦν μέσα στὸ μυαλὸ μας, σὲ βαθμὸ ποῦ νὰ μᾶς ἐμπνέουν. Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ἔργον τῶν κατοπινῶν συγγραφέων, οἱ ὅποιοι θὰ περιφρονήσουν τὰ θέματα τῆς ρουτίνας καὶ θὰ ζητήσουν ζωηρότερες καὶ πλατύτερες ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη καὶ ἀπὸ τὴ φύση.

Γιὰ νὰ ἀναφέρω μερικὰ ὀνόματα καὶ ἔργα, ἡ *Χημικὴ Σύνθεσις* τοῦ Berthelot ἀποτελεῖ γιὰ κείνον ποῦ αἰσθάνεται τὸ ὄραϊον, ἓνα ἀπὸ τὰ γενετικότερα ἀναγνώσματα. Ἐπίσης τὰ γνωστὰ βιβλία τοῦ Henri Poincaré.

Τὰ ἔργα τοῦ Le Dantec περιλαμβάνουν σελίδες γεμάτες ζωῆ, εὐχάριστες στὸ διάβασμα, ὁμορφα γραμμένες. Les Enchainements du Monde Animal τοῦ παλαιοντολόγου Gaudry (ποῦ ἑμεῖς οἱ «Ἑλληνας» θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζαμε περισσότερο ἐξ αἰτίας τῶν ἀνασκα-

φών που έκαμε στην 'Αττική) περιέχει τες ωραιότερες σελίδες που ένέπνευσεν είσαμε τότε ο τρανσφορμιόμος. "Ας μὴ ἀναφέρω γιατί είναι πολύ γνωστές, τὸν μεγαλειότερον ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς συγγραφεῖς, τὸν Claude Bernard. Ὁ Alfred Giard ἠγάπησε τὸν ζωϊκὸν κόσμον σὰν ἀληθινὸς esthète καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Lacaze-Duthiers καὶ τῶν Edmond Perrier εἶναι πλήρη ἀπὸ λαμπρὰς περιγραφὰς ζῴων θαλασσίων.

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, ἡ μελέτη τῶν θαλασσίων ζῴων, τοῦ πυθμένου καὶ τῶν βυθῶν τῆς θαλάσσης, τοῦ plankton καὶ τοῦ nekton, μᾶς ἀπεκάλυψαν νέους ἀκόμη κόσμους ποῦ ἀγνωστοῦσαμεν. Ἡ ὁμορφιὰ τῶν κόσμων αὐτῶν εἶναι κατὰ τὸ ἀπίστευτον.

"Ἔως τότε ὁ κάθε καλλιτέχνης θὰ θεωρεῖ ὅτι δικαιούται νὰ ἀγνοεῖ, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν καὶ ἐξερευνησέων τῶν ἐπιστημόνων ;

"Ας παρατηρήσω ὅτι τὴν θάλασσαν δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποῦ οἱ φιλόλογοι τὴν ἀνεκάλυψαν (Henri Heine, Michelet, Loti).

Ἡ τελευταία αὐτὴ παρατήρηση, θὰ ἤθελε νὰ ἀναπτυχθῇ κάπως ἐπιφυλάσσειναι νὰ τὸ κάμω ἄλλοτε. Γιὰ σήμερα ἤθελα ἀπλῶς νὰ παρατηρήσω ὅτι οἱ νέοι μας διαβάζουν τυχαῖα καὶ μονομερῶς.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

Edmond Adam

"Ακόμη εἶας ποῦ φεύγει. Ἄπ' τοὺς καλύτερους.

"Ἀλλοίμονο ! γνώρισα γιὰ λίγο τὸν Edmond Adam. Ἦταν ὁμοῦ φίλος μου κι' ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀγαπητοῦς.

Μιά μέρα, ἔλαβα ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν Marcel Lebarbier (τὸν φίλο του καὶ δικό μου). Καὶ τὸ γράμμα τοῦτο συνδέσεν ἕνα ποίημα τοῦ Edmond Adam, γραμμένο σ' ἀρχαῖζουσα γαλλικῇ, μὲ τὸν τίτλο : Rondau.

Ὁ Lebarbier μὸδραφῆ : «Κάποιος φίλος μου ποῦ ὡς σήμερα δὲν ἔχει τίποτα δημοσιεῖσαι (Τὸ ὄνομα του ἄς τόσο θὰ φηγοῦράρει σὸ ἐρχόμενο φυλλάδιο τῶν Humbles) μοῦ στέλνει αὐτὸ τὸ Rondeau καὶ μοῦ ζητεῖ νὰ σὰς τὸ υποβάλλω, ἂν τὸ κρίνω ἄξιο. Καὶ τὸ ἀναγνωρίζω ὡς τέτοιο, βέβαια, ἀπὸ τῆ στιγμῆ ποῦ σὰς τὸ διαβόηζω.»

Κι' ἔχι μόνον τὸ θεωρῶ τιμῆ μου ποῦ ἐδημοσίευσεν σὸ Spi-Méme τὸ Rondeau ποῦ τὸσον εὐγενικὰ μοῦ προσφέρθηκε, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸ ἄλλο αὐτὸ τραγοῦδι τὴν Supplique ποῦ μοῦ ἐμπιστεύθηκεν ὁ ἴδιος ὁ ποιητής. Τὰ θεωρῶ καὶ τὰ δύο ὡς μικρὰ ἀριστουργήματα τρυφερῆς χάριτος καὶ συγκινημένης εἰρωνείας.

Ἀπὸ τότες, ἀλληλογραφουσαμεν τακτικὰ, κ' οἱ ἐπιστολές του, γεμάτες ἀπὸ ἐγκάρδιαν ἀπλότητα, μοῦ τὸν καθιστοῦσαν ἀκόμη ἀγατότερο.

Κι' ἀναμνήσεις ζυποῦν μέσα μου, πικρὰς καὶ γυκὰς σὰν ἕνα ἄρωμα μαραμμένου ἀνθόφυλλου.

Τὸν θυμοῦμαι, τὴν ἐποχὴ τῆς τελευταίας ἀδείας του, σὸ Παρίσι. Ἦρθε καὶ μὲ βρήκε, ὄλος εἰλικρίνεια κ' οἰκισιότητα, καὶ δειπνήσαμε οἱ τρεῖς μας, μαζί μὲ τὸν Wullens, σ' ἐστιατόριο τῆς λεωφόρου Jaint-Michel. Θυμᾶστε, Wullens, τὴν ἀπολαυστικὴν βραδεία, ποῦ περάσαμε μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ παιδί, τὸ ἐξυπνο, τὸ καλόκαρδο, τὸ διαχτυκίκο.

Καὶ νὰ ποῦ σήμερα δὲν ζεῖ πιά παρὰ στῆ θύμησιν μας. Τὴν 21 Ἀυγούστου, 1918, μιὰ ἡλιθία δόξα μᾶς πῆρε γιὰ πάντα, τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Edmond Adam.....

Ὅμως δὲν θὰ σὲ ξεχάσουμε, φίλε, ποῦ τόσο πρόωρα ἐχάσαμε. Δὲν εἶνε ἀλήθεια ποῦ ἡ ἀνάμνησιν εἶν' ἕνα μεγάλο νεκροταφείο, μὰ ἕνας ζωντανὸς κήπος δπου, συχνὰ, θὰ νάρθουμε νὰ κουβεντιάσουμε μαζί σου.

"Ας ἀναπαυθῆ ὁ νεκρικός σπῆρας σου, στὴν ἅγια Γῆ μέσα δπου κομποῦνται τόσο αἰματοῦμένοι νεκροί. Δὲν θὰ σὲ λημονήσουμε ἀγαπητὲ Edmond Adam. Ἔχουμε ὁμοῦ τὸ δικαίωμα νὰ θρηνησομε γιὰ τὴν θλίβερη τούτῃ ἐποχῇ, δπου ὀρθώνεται ἡ δόξα πάνω σὲ τοσκιωμένες ἐλπίδες.

(En ces temps héroïques)

JOSEPH RIVIÈRE

(Μετ. Π. Σ.)

Μουσική

Ἐλασινὴ ἐντύπωση μᾶς ἔκανε ἡ τρίτη ἐμφάνιση τῆς πρῆτυπης Στρατ. Ὀρχήστρας, μὲ τὴν κακὴ ἐκτέλεση τῆς 3ης συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν.

Ἡ διεύθυνση τῆς ὀρχήστρας ἀπὸ τὸν Τζυματάρχη Καλομοίρη, χωρὶς καμμιά ζωὴ μᾶς παρουσίασε τὸ μεγαλόπνοο αὐτὸ ἔργο τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ χωρὶς κανένα χρωματισμό, σὰν κάτι ξένο.

Στὸ δῦπερο μέρος τοῦ Andante con moto ποῦ ἔρχεται ἡ ἐναλλαγὴ δύο θεμάτων, τὰ χάλκινα ὄργανα εἶχαν χάσει τὸν ρυθμὸ τους, μόνο τὸ τελικὸ θριαμβευτικὸ ξέσπασμα ἀπ' ἐλὴ τὴν ὀρχήστρα σκέπασε κἄπως τὸ θαλάσσωμα αὐτό.

Πέραν νομίζω, ἀκούσαμε μιὰ καλὴ ἀπόδοση αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἀπ' τὴν ὀρχήστρα τοῦ Ὁδείου, μὲ διευθυντὴ τῆς ὀρχήστρας τὸν κ. Μαρσίη.

Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ προγράμματος ὁ λοχαγὸς Καζανιζῆς διεύθυνε μὲ περισσότερη ζωὴ τὴν «Ρωμαντικὴ Ποίησιν» καὶ ἕνα μικρὸ «Divertimento» τοῦ Δ Διδλιου καὶ τὰ δύο εἶχαν ζηλευτὴ τεχντροπία στὴν ἐνορχήστρωση, μὰ ἔλειπε ἀπ' αὐτὰ ἡ προσωπικότης.

Καλὰ ἀποδόθηκε μιὰ χαρακτηριστικὴ συμφωνία «Carnaval à Paris» τοῦ Νορβηγοῦ συνθέτη Ivensen.

Τὸ παίξιμο τοῦ Φαραντάτου (πιάνο) δπως πάντοτε πολὺ καλὸ. Μὰ γιατί ὅσες φορές θέλησε νὰ συμπράξῃ καὶ ἡ δίδα Μαρίκα Φωκᾶ σὲ καμμιά συναυλία, νὰ τῆς ἔρχεται ἀδιαθεσία ; περίεργον !

Μὲ τὴ συναυλία αὐτὴ ἔχτος ἀπ' τὸν Μπετόβεν, Βάγνερ κλ. ἀκούσαμε καὶ ἕνα ἔργο κάποιου Βρυωνίδη. Ὁ νέος αὐτὸς συνθέτης ἴσως παρουσιάσῃ κατὰ μιὰ μέρα, μὰ ὡς τόσο σὰ μαθητῆς τῆς Σχολῆς Καλομοίρη ἐκμεταλλεύτηκε Τουρκοανατολήτικα μοτίβα.

Ἡ μουσικὴ του ἔκανε ἐντύπωση μουσικῆς «καφέ-ἀμάν» καὶ εἶσι ἀντὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ραφφλία, καλύτερα θὰ ἔοικε ὁ τίτλος «Ἀνατολήτικὴ Ραφφδία».

ΕΙΣ 120,400,000 ΔΡΑΧΜΑΣ

ΕΦΘΑΣΑΝ ΤΑ

ΕΝΤΟΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ

ΚΑΙ ΔΙΕΤΕΘΗΣΑΝ ΟΥΤΩ :

Πόλεις	Δραχμαὶ
ΑΘΗΝΑΙ	103,840,600
ΠΑΤΡΑΙ	4,402,000
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	1,574,000
ΒΟΛΟΣ	1,852,000
ΚΕΡΚΙΡΑ	1,519,000
ΣΥΡΟΣ	1,186,000
ΚΑΛΑΜΑΙ	0,778,500
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	5,137,300
ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	0,110,600
Σύνολον	120,400,000